

Càtedra
d'Economia Social

TecnoCampus
Escola Superior
de Ciències Socials i de l'Empresa

TREBALL FINAL DE POSTGRAU

**Postgrau en gestió de cooperatives i empreses
d'economia social**

**Oportunitats de l'economia social i solidària
dins l'economia verda a l'Àrea
Metropolitana de Barcelona.**

Mataró, 4 de desembre del 2020

Índex

Motivació i interès pel projecte	pàg 4
Justificació i rellevància científica del tema	pàg 6
L'emergència climàtica	pàg 6
El límit dels recursos naturals i el col·lapse	pàg 7
El Green Deal i la crisi del coronavirus	pàg 8
El Plan de Recuperación, Transformación y Resiliencia i el Pla de reactivació econòmica i protecció social	pàg 8
La transició ecosocial	pàg 9
Marc	pàg 10
L'economia verda	pàg 10
Els sectors de l'economia verda	pàg 10
Els valors de l'economia verda	pàg 11
Crítica a l'economia verda	pàg 12
L'economia social i solidària	pàg 12
El valors de l'economia social i solidària	pàg 13
Comparació dels valors de l'economia social i solidària amb els de l'economia verda	pàg 13
Conclusions del marc teòric	pàg 15
Antecedents	pàg 16
Objectius de la investigació	pàg 17
Metodologia	pàg 18
Resultats de la investigació	pàg 20
Anàlisi de l'economia social, solidària i verda a l'Àrea Metropolitana de Barcelona	pàg 20
Resultats i anàlisi de les enquestes	pàg 22
Entrevistes i opinions d'expertes	pàg 30
Oportunitats per sectors de l'economia social i solidària dins l'economia verda	pàg 31
Exemples de bones pràctiques	pàg 35
Conclusions	pàg 41
Bibliografia	pàg 42

Resum

La transició ecosocial és necessària per afrontar el gran repte que té la humanitat respecte al canvi climàtic, a l'esgotament de recursos naturals i a les grans desigualtats: entre classes socials i entre nord i sud, abans d'arribar al col·lapse.

L'economia verda comparteix valors amb l'economia social i solidària, però sovint rep crítiques perquè es sustenta en els pilars del creixement econòmic i de l'economia neoclàssica, quan hauria d'estar basada en un creixement igual a zero, tenint en compte els límits ambientals. L'economia social i solidària i verda té per objectiu impulsar la transformació social, per tant, és el tipus d'economia ha d'impulsar la transició ecosocial.

L'objectiu del present estudi, tenint en compte l'escenari global de crisi social, econòmica i ambiental, és analitzar l'estat de l'economia social, solidària i verda a l'Àrea Metropolitana de Barcelona i detectar els sectors de l'economia verda que ofereixen oportunitats actualment, amb el posterior l'anàlisi sobre les dificultats que té el sector per enfortir-se.

Resumen

La transición ecosocial es necesaria para afrontar el gran reto que tiene la humanidad en relación al cambio climático, al agotamiento de recursos naturales y a las grandes desigualdades centradas entre clases sociales y entre norte y sur, antes de que se llegue al colapso.

La economía verde comparte valores con la economía social y solidaria, pero a menudo recibe críticas porque se sustenta en los pilares del crecimiento económico y de la economía neoclásica, cuando tendría que estar basada en un crecimiento igual a cero, teniendo en cuenta los límites ambientales. La economía social y solidaria y verde tiene por objetivo impulsar la transformación social, por lo tanto es el tipo de economía que tiene que impulsar la transición ecosocial.

El presente estudio, teniendo en cuenta en el escenario global de crisis social, económica y ambiental, tiene por objetivo analizar el estado de la economía social, solidaria y verde en el área Metropolitana de Barcelona, y detectar los sectores de la economía verde que ofrecen oportunidades actualmente, con el posterior análisis sobre las dificultades que tiene el sector para fortalecerse.

Abstract

The eco-social transition is necessary to face the great challenge that humanity has to deal with, regarding climate change, the depletion of natural resources and great inequalities, such as those between social classes and between north and south, before reaching collapse.

The green economy shares values with the social and solidarity-based economy, but it is often criticized due to its base on the pillars of economic growth and neoclassical economics in spite of being based on zero growth, considering the environmental limits. The aim of the green, social and solidarity-based economy is to promote social transformation; hence, this is the type of economy that must drive the eco-social transition.

The present study, considering the global scenario of social, economic and environmental crisis, aims to analyze the state of the green, social and solidarity-based economy in the Metropolitan Area of Barcelona and to detect the areas of the green economy that are offering opportunities today, with the subsequent analysis of the obstacles that prevent the sector to strengthen.

Índex de taules

- Taula 1: Valors de l'economia verda pàg. 10
Taula 2: Valors de l'economia social i solidària pàg. 12
Taula 3: Comparació dels valors de l'economia social i solidària amb els de l'economia verda pàg. 13
Taula 4: Mapa Resum dels principals documents bibliogràfics anteriors pàg.14
Taula 5: Resum de l'enquesta que s'ha realitzat a les entitats d'economia social, solidària i verda de l'Àrea Metropolitana pàg. 16
Taula 6: Sectors de l'economia verda segons el PNUMA pàg. 18
Taula 7: Preguntes a les expertes entrevistades 19
Taula 8: Resum sobre els principals sectors de l'economia verda pàg. 20
Taula 9: Proposta de subsectors de l'economia verda i anàlisi de les oportunitats que ofereixen a l'economia social, solidària i verda de l'Àrea Metropolitana de Barcelona pàg. 31

Índex de gràfics

- Gràfic 1: Mapa del canvi de temperatura en el món pàg. 6
Gràfic 2: Extracció global de materials per categories, entre el 1970-2010 en milions de tones. pàg. 7
Gràfic 3: Evolució dels béns i serveis ambientals comparats amb l'economia en general, ocupació i valor afegit pàg. 11
Gràfic 4: % de nombre d'empreses d'economia social i solidària per sector a l'Àrea Metropolitana de Barcelona pàg. 21
Gràfic 5: % de nombre d'empreses d'economia social i solidària i verdes per sector pàg. 21
Gràfic 6: % de nombre d'empreses d'economia social, solidària i verda per comarca de l'Àrea Metropolitana de Barcelona pàg. 22
Gràfic 7: Evolució del nombre d'entitats d'economia social, solidària i verda l'Àrea Metropolitana de Barcelona per any pàg. 22
Gràfic 8. Mida de l'empresa pàg. 23
Gràfic 9: Nombre de persones treballadores pàg. 23
Gràfic 10: Oportunitat per oferir feina estable pàg. 24
Gràfic 11: % de finançament públic pàg. 24
Gràfic 12: % d'endeutament pàg. 25
Gràfic 13: Heu tingut dificultats els darrers 3 anys? (sense comptar el 2020) pàg. 25
Gràfic 14: Valoració promig del grau de dificultat per sector estar al mercat pàg. 26
Gràfic 15: Nivell de dificultat per trobar finançament pàg. 26
Gràfic 16: Nivell de dificultat en fer viables els projectes pàg. 27
Gràfic 17: Nivell de dificultat per desenvolupar-se pel nivell de competència pàg. 27
Gràfic 18: Nivell de dificultat en accedir a fer formació pàg. 28
Gràfic 19: Nivell de dificultat en gestionar la governança pàg. 28
Gràfic 20: Tipus de model de negoci pàg. 29

Motivació i interès pel projecte

La motivació principal per escollir aquest estudi és l'interès especial i personal sobre **la creació i l'impuls d'entitats i empreses d'economia sòcio-ambiental i solidària a Catalunya**, ja que dins l'economia social i solidària, la dimensió ecològica, malgrat ser un valor transversal i important, encara ha d'avançar molt per ser forta.

El nou paradigma que es presenta arran de la crisi social i econòmica generada per la pandèmia de la COVID, ha posat en rellevància encara més la necessitat de reactivar l'economia que té en compte la vida i les necessitats socials. Per tant, aquest estudi ha de poder servir per determinar el camí de l'economia social i solidària des d'una perspectiva ecològica.

Justificació i rellevància científica del tema

La humanitat té un **gran repte a curt termini, respecte el canvi climàtic, l'esgotament de recursos naturals i la contaminació del planeta** abans d'arribar al col·lapse. Diferents organismes, internacionals, regionals i locals ho han destacat. També té el gran repte d'eliminar les gran desigualtats, entre classes socials i entre nord i sud. Un altre tipus de sistema econòmic basat en resoldre aquests reptes és necessari.

L'emergència climàtica

Al març de 2019, l'Organització de les Nacions Unides (UN, 2019) assenyalava que:

Només queden 10 anys per aconseguir un límit admissible de temperatura global del planeta, i una vegada superat, ens portarà a un canvi en el clima de la Terra, irreversible i sense precedents, que suposarà una amenaça per a les generacions futures.

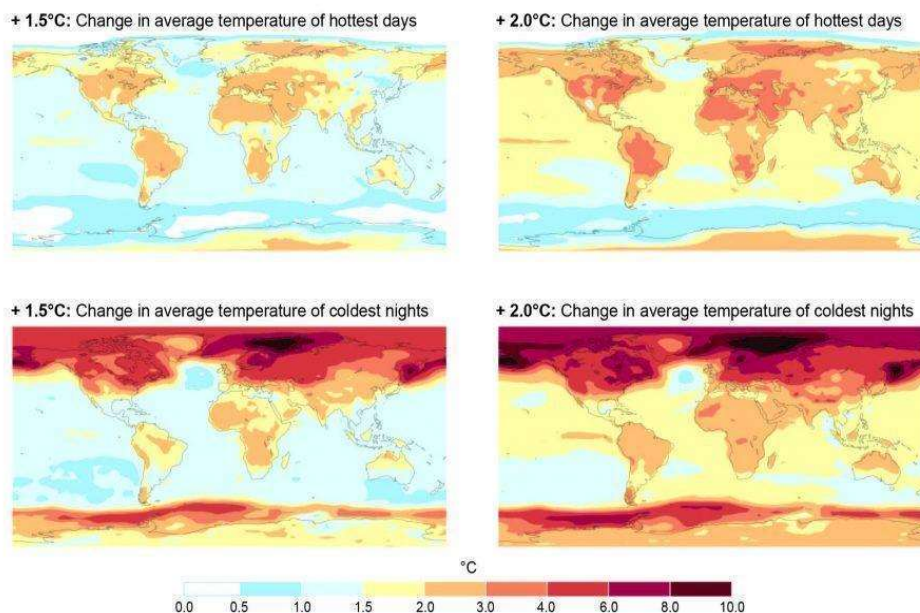
Dit amb altres paraules, segons els càlculs realitzats pel Grup Intergovernamental d'Experts sobre el Canvi Climàtic (IPCC), si arribem a l'increment de 1,5 °C abans del 2030, ens trobarem davant situacions de catàstrofe, com ara sequeres severes i cada cop més freqüents, inundacions, onades de calor extrem, cultius destrossats, fam, refugiats climàtics, etc., amb repercussions greus per a la humanitat i per a la biodiversitat. (Hoegh-Guldberg, O., et al. 2018).

Arran d'aquesta problemàtica, centenars d'institucions i organitzacions de tot el món, van declarar-se l'any 2019 en estat d'emergència climàtica com a resposta contra el canvi climàtic i per promoure polítiques de descarbonització de l'economia.

Gràfic 1: Mapa del canvi de temperatura en el món

FAQ3.1: Impact of 1.5°C and 2.0°C global warming

Temperature rise is not uniform across the world. Some regions will experience greater increases in the temperature of hot days and cold nights than others.

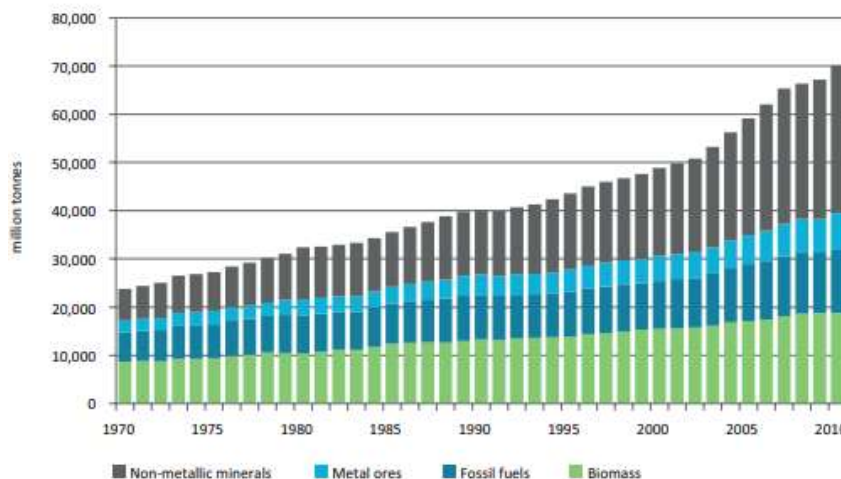

Font: Hoegh-Guldberg, O. et al. (2018)

El límit dels recursos naturals i el col·lapse

El sistema econòmic actual capitalista depèn d'una sobreproducció permanent i d'extracció de materials, que es comercialitzen i es processen per ser convertits en béns de consum que acaben convertits en residus i en emissions. Segons el *Panorama de los Recursos Globales* (2019) de la ONU, entre el 1970 i 2017 l'extracció mundial de materials va passar de 27 mil milions a 92 mil milions de tones anuals, triplicant-se durant aquest temps. Des de l'any 2000 el creixement en les taxes d'extracció s'ha accelerat fins a arribar a un 3,2% anual, impulsat per les grans inversions en infraestructura i per nivells de vida materials més alts en països en desenvolupament i en transició, especialment d'Àsia.

Gràfic 2: Extracció global de materials per categories, entre el 1970-2010 en milions de tones

Font: UNEP (2016). *Global Material Flows and Resource Productivity. An Assessment Study of the UNEP International Resource Panel*.

Joyce Msuya, la Directora Executiva Interina del Programa de les Nacions Unides per al Medi Ambient, diu en el *Panorama de los Recursos Globales* (2019), pàgina 5, el següent:

El producte intern brut mundial s'ha duplicat des de 1970, la qual cosa ha permès aconseguir enormes avanços i treure de la pobresa a milers de milions de persones. Al mateix temps, aquest creixement econòmic s'ha vist impulsat per una demanda incessant de recursos naturals. La nostra demanda de recursos no ha disminuït en cap moment, independentment del nostre nivell d'ingressos. El nostre consum i la nostra cultura de l'usar i tirar han tingut efectes devastadors en el nostre planeta. En el present informe es revela que el 90% de la pèrdua de diversitat biològica i de l'estrès hídric es deu a l'extracció i la transformació dels recursos naturals. Aquestes activitats produeixen aproximadament la meitat de les emissions de gasos d'efecte hivernacle en el món. A més, només uns pocs reben els beneficis generats per aquesta mena d'utilització dels recursos naturals. Existeixen marcades desigualtats en la petjada material dels països, això és, en la quantitat de materials que han de mobilitzar-se en el món per a satisfer el consum d'un sol país. La petjada material per càpita als països d'ingressos alts és un 60% més elevada que als països d'ingressos mitjans alts i 13 vegades major que als països de baixos ingressos.

Així doncs, **estem generant impactes cada cop més negatius per al medi ambient** i per a la salut humana i si no es prenen accions urgents, l'ús dels recursos generaran cada cop més pressions sobre el medi ambient, fins arribar al col·lapse. Cal desvincular l'ús dels recursos naturals de l'activitat econòmica i el benestar social cap a la transició per un futur sostenible.

El Green Deal i la crisi del coronavirus

La Comissió Europea, el passat 2019 va presentar un document anomenat el *Pacte Europeu Verd*. (European Green Deal). El document, que es pot consultar a la seva web, pretén ser **un full de ruta per a que el segueixin els estats membres, sobre economia verda**. Segons la Comissió Europea, es calcula que es necessitaran 260.000 milions d'inversió anual extra, per poder complir amb els objectius climàtics establerts per Europa, fins al 2030. De fet, arran de la crisi actual generada per la **pandèmia del coronavirus**, de la que no tenim dades encara dels efectes econòmics, socials i ambientals, però sí sabem que tots els plans de recuperació i activació econòmica s'estan accelerant.

Segons Sabato, S. and Fronteddu, B (2020) a la pàgina 12, les macroàrees d'actuació del European Green Deal són les següents:

1. Augmentar l'ambició climàtica de la UE per al 2030 i el 2050
2. Subministrar energia neta, assequible i segura
3. Mobilització de la indústria per a una economia neta i circular
4. Construir i renovar d'una manera eficient en termes d'energia i recursos
5. Accelerar el canvi cap a una mobilitat sostenible i intel·ligent
6. De 'Granja a forquilla': dissenyar un producte just, sa i respectuós amb el medi ambient i el sistema alimentari
7. Preservar i restaurar ecosistemes i biodiversitat
8. Arribar al nivell de zero de contaminació: per a un entorn lliure de tòxics.

El Plan de Recuperación, Transformación y Resiliencia i el Pla de reactivació econòmica i protecció social

Tant el govern de l'Estat espanyol, com el govern de Catalunya, en el marc del Green Deal i de l'Agenda 2030 i els Objectius de Desenvolupament Sostenible (ODS) de Nacions Unides, estan actualment reforçant sectors de l'economia verda.

L'Estat espanyol, per una banda, recentment ha publicat un document que **s'anomena Plan de Recuperación, Transformación y Resiliencia (2020), en el marc del Next European EU (2020)**.

Segons la web de la Comissió Europea, el Next European EU, és un instrument excepcional i temporal, que es posarà en marxa entre el 2021 i 2022, que va ser aprovat el passat juliol del 2020. L'import d'aquest és de 750.000 milions d'Euros per promoure préstecs. Aquests fons principalment s'hauran d'emprar per l'activació de tecnologies netes i desenvolupament d'energies renovables, millora de l'eficiència energètica d'edificis, promoció de tecnologies pel transport sostenible, augment de les capacitats industrials de processadors sostenibles, entre d'altres.

Aquest pla, s'estructura en varies polítiques relacionades amb la cohesió territorial, ecosistemes resilents, transició energètica justa e inclusiva, ecosistema indústria-serveis, impuls a l'emprenedoria, nova economia de les cures entre d'altres i es podran presentar projectes les empreses, la societat civil i ONG per a poder ser finançats.

Per altra banda, el govern català va publicar també, al juliol d'aquest any 2020, **el Pla de reactivació econòmica i protecció social**, amb l'objectiu d'accelerar la transició cap a un model econòmic més sostenible i resilient, posant èmfasi a la protecció a través de l'acció climàtica, seleccionant un total de 20 projectes.

Així doncs, **les polítiques actuals indiquen l'aposta clara per l'economia verda**.

La transició ecosocial

Generalment s'anomena transició ecosocial a les polítiques en matèria d'energia i medi ambient "**per a la transició a un model productiu i social més ecològic i just**". Garcia, E. (2018)

Aquest procés [...] implicaria transformacions profundes dels estils de vida, les pautes de consum, els sistemes de valors, així com de molts altres aspectes de l'organització social, i reclamarà respostes proactives en aquestes direccions als actors polítics i als moviments i agents socials. Garcia, E. (2018), pàgina 94.

No hi ha una definició clara respecte al concepte de transició ecosocial. Moltes administracions a nivell mundial, sovint parlen de transició verda o ecològica, sense connotacions socials. Òbviament, les grans empreses, com Iberdrola, utilitzen sovint d'aquest nom o el de transició ecològica i energètica. En canvi els moviments ecologistes parlen de la transició justa i verda, o inclús de transició ecosocial, per tant és important explicar les diferències en aquest estudi.

En resum, hi ha la necessitat d'**accionar una transició ecològica i socialment justa**, a través d'una revolució a molts nivells, com ara en la cultura, en el consum, en la gestió del temps i del treball, en la gestió de les finances i de la governança de les nostres institucions, per evitar l'esgotament dels recursos, el col·lapse i a arribar al punt irreversible de la temperatura global, però sobretot de la mà d'un altres tipus d'economia.

Marc teòric

L'economia verda

El terme d'economia verda s'associa generalment a la perspectiva que el Programa de Nacions Unides pel Medi Ambient, (PNUMA), va definir el document *Towards a Green Economy* (2011) a la conferència *Green Economy Report* (GER). En aquella conferència l'economia verda es definia com "aquella que dona lloc al millorament del benestar humà i igualtat social, mentre que es redueixen significativament els riscos mediambientals i l'escassetat ecològica", i la considerava com "un dels instruments dels més importants en el context de desenvolupament sostenible".

Va ser a l'any 2009, quan el PNUMA va encarregar a l'informe Global Green New Deal, amb propostes d'activació i recuperació econòmica mundial i al mateix temps pensant en la millora de la sostenibilitat. El Global Green New Deal, va demanar als governs que destinessin una part dels fons d'estímul als sectors verds de l'economia, pensant en tres objectius, la recuperació econòmica, l'eradicació de la pobresa, la reducció de les emissions de carboni i la degradació dels ecosistemes. Mateo, I (2015)

Aquell mateix any, abans de la Conferència sobre Canvi Climàtic de la ONU, en Copenhague, va llançar una declaració de suport de l'economia verda, com una transformació per a fer front les múltiples crisis. Segons Mateo, I (2015) El document feia una crida a la refundació econòmica amb nous pols de creixement que poguessin contribuir a la recuperació econòmica, creació de feina digna, i reducció d'amenaques com ara d'aliments, aigua, energia i clima.

Els sectors de l'economia verda

L'informe del PNUMA, *Towards a Green Economy* (2011), se centra en 10 sectors econòmics clau, que segueixen les tendències de la transició cap a una economia verda. Aquests sectors econòmics tenen els següents objectius mundials:

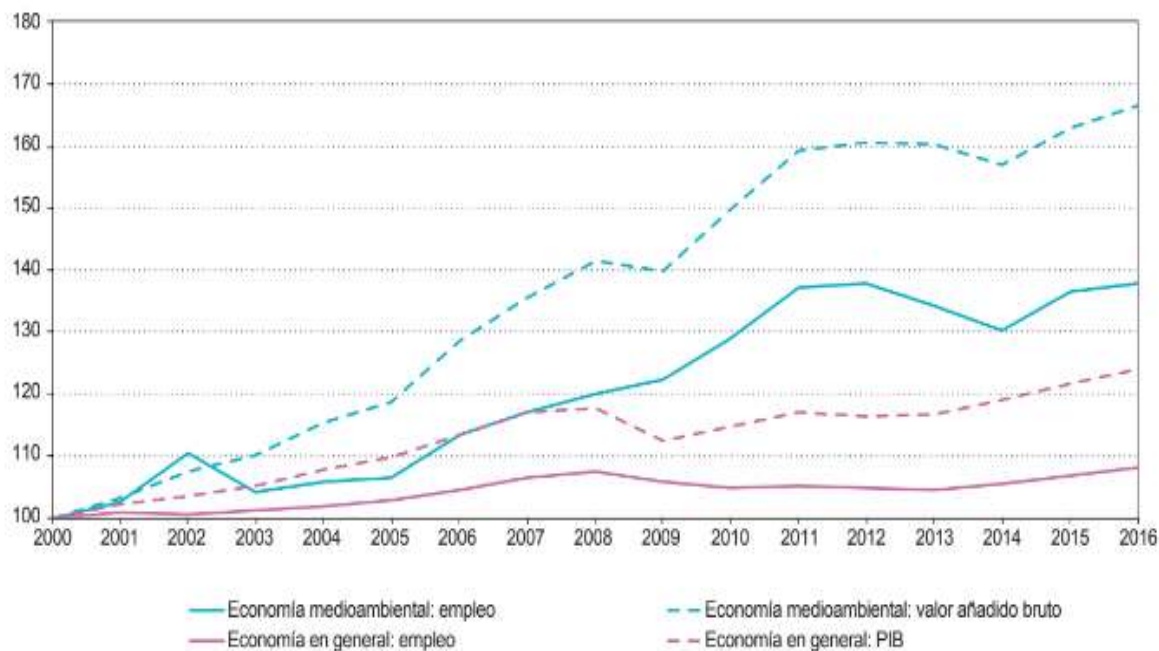
Taula 1: Sectors de l'economia verda segons el PNUMA.

1. Agricultura: Augmentar i mantenir els nivells de nutrició a 2.800-3.000 kcal. per persona abans del 2030.
2. Edificacions: Augmentar l'eficiència energètica per assolir a les fites de consum i energia i emissions. Sense objectiu numèric definit.
3. Subministrament energètic: Augmentar la penetració de les energies renovables en la generació d'electricitat i el consum primari d'energia. Sense objectiu numèric definit.
4. Pesca: Aconseguir un rendiment màxim sostenible. Sense objectiu numèric definit.
5. Silvicultura: Reducció del 50% de la desforestació abans de 2030 i augment de les plantacions forestals per a sustentar la producció forestal.
6. Indústria: Augmentar l'eficiència energètica per a aconseguir les metes de consum d'energia i emissions. Sense objectiu numèric definit.
7. Turisme: Sense objectiu definit al document.
8. Transport: Augmentar l'eficiència energètica per a aconseguir les metes de consum d'energia i emissions establertes. Sense objectiu numèric definit.
9. Residus: Reduir la quantitat de residus que es destinen als abocadors en almenys un 70%.
10. Aigua: Reduir la intensitat de l'ús d'aigua. Sense objectiu numèric definit.

Font: Towards a Green Economy (2011) pàg 39.

Segons Calleja Crespo, D., & Alquézar Sabadie, J. (2020) amb de dades de l'Eurostar, l'economia ambiental representa a Europa al voltant del 2% del Producte Interior Brut (PIB) i va ser un dels pocs sectors que créixer durant la crisi, tant en termes de valor afegit com d'ocupació. En 2016, representava al voltant de 4,45 milions de llocs de treball a la Unió Europea, després d'un creixement anual de 2,2% en valor afegit i 1,1% en ocupació.

Gràfic 3: Evolució dels béns i serveis ambientals comparats amb l'economia en general, ocupació i valor afegit

Font: Calleja Crespo, D., & Alquézar Sabadie, J. (2020)

Segons l'informe Fundació Fòrum Ambiental (2014) a Barcelona, l'economia verda suposava un 2,6% i un 3,7% d'ocupació de la ciutat i un 1,2% i un 2,9% de les empreses. Aquest mateix any va experimentar un augment anual, aproximadament d'un 4%. Al document es comenta que es un sector que té una gran capacitat d'innovació.

En definitiva, tal com l'informe de Fundació Biodiversidad (2016) , el nombre de llocs de feina verds en els nous jaciments d'ocupació podria multiplicar-se amb un nou canvi de model.

Els valors de l'economia verda

Segons l'informe de *Earth Summit* (2012), (en Mateo, I (2015)), els principals valors de l'economia verda son:

Taula 2: Valors de l'economia verda

A. Distribució equitativa de la riquesa
B. Equitat i justícia econòmiques
C. Equitat intergeneracional

D. Enfocament de precaució
E. Dret al desenvolupament
F. Internalització d'externalitats
G. Cooperació internacional (o entre territoris)
H. Responsabilitat internacional
I. Informació, participació i rendició de comptes
J. Producció i consum sostenibles
K. Planificació integrada, estratègica i coordinada per al desenvolupament sostenible, l'economia verda i la reducció de la pobresa
L. Transició justa
M. Redefinició del benestar
N. Igualtat de gènere
O. Salvaguarda de la biodiversitat i prevenció de la degradació de qualsevol component del medi ambient
P. Redefinició de la rendibilitat econòmica

Font: *Earth Summit* (2012), (en Mateo, I (2015))

Crítica a l'economia verda

Veient els documents del PNUMA, la definició d'economia verda (i per tant també del Green Deal i la seva aplicació) es sustenta en els pilars del creixement econòmic i de l'economia neoclàssica. Aquest enfocament comprensiblement ha generat crítiques. **Una economia verda, hauria d'estar basada en un creixement igual a zero**, relacionada amb la idea de que existeixen límits ambientals dins l'activitat econòmica, és a dir, hauria de tenir una visió ecològica de l'economia. (Cato, 2009; Daly y Farley, 2011; Jackson, 2009) en Mateo, I (2015).

L'economia neoclàssica s'articula sobre el concepte de valor, un concepte desvinculat dels processos del medi físic, i només aplicat en les parts apropiables, valorables i produïbles. En un món infinit es comptabilitzen els costos de l'extracció de productes i de la seva gestió, però no es comptabilitza la reposició dels recursos. en Mateo, I (2015).

Una altra crítica a l'economia verda és en relació a l'economia feminista. Al basar-se en l'economia clàssica, tampoc té en compte altres conceptes que també generen riquesa, com són ara els processos reproductius, necessaris per sostenir la vida, com ara aquells treballs que s'han de realitzar per cuidar a altres persones. en Mateo, I (2015).

L'economia social i solidària

L'Economia Social i Solidària **és el conjunt de les activitats econòmiques i empresarials que persegueixen, amb una perspectiva humanista i social, l'interès col·lectiu dels seus integrants i la comunitat en general** (Llei 5/2011; Martínez, 2019) dins l'informe de Àrea Metropolitana de Barcelona (2020).

En aquest estudi s'ha utilitzat la definició d'economia social i solidària que inclou a les cooperatives, associacions, societats laborals, mutualitats i fundacions. Es la definició més ampla que existeix. Entre elles comparteixen les característiques que les diferencia de les empreses capitalistes. És a dir, totes elles són empreses i organitzacions que miren de satisfer les necessitats de les persones, posant-les

al centre, amb el principis de la persona per sobre del capital, adhesió voluntària i oberta, la governança transparent i democràtica i fort arrelament territorial. Defensen els valors de la solidaritat, independència dels poders públics i estan a favor dels objectius de desenvolupament sostenible.

El valors de l'economia social i solidària

L'economia social i solidària **té un arrelament fort als seus valors degut a la seva història vinculada als moviments polítics que impulsen la transformació social**. Per tant, no és d'estranyar que estiguin relacionats amb els principis d'igualtat i de democràcia, més que els relacionats amb el medi ambient.

Taula 3: Valors de l'economia social i solidària

1. La recerca del bé comú i la creació i distribució equitativa de la riquesa
2. La primacia del treball sobre el capital i dels interessos col·lectius per sobre els individuals
3. La democràcia econòmica i la voluntat de transformació social
4. El foment de la qualitat i la sostenibilitat de la vida i del medi ambient
5. L'equitat de gènere i el repartiment de les tasques de cura
6. El respecte a la identitat cultural pròpia i el foment de la interculturalitat
7. L'arrelament territorial i l'economia de proximitat
8. La creació de mercat social a partir de la intercooperació entre la producció cooperativa
9. L'estalvi i les finances ètiques, la distribució i comercialització justa i el consum responsable
10. Les pràctiques de l'autogestió, el treball col·lectiu, l'ajuda mútua, la solidaritat, la donació i la reciprocitat

Font: Fernández A. & Miró, I. (2016)

Comparació dels valors de l'economia social i solidària amb els de l'economia verda

Si es comparen els dos requadres anteriors, es pot veure que **l'economia social i solidària té un valor en relació al medi ambient, (4) del foment de la qualitat i la sostenibilitat de la vida i del medi ambient. Però si es compara amb els valors l'economia verda, es veu que es tracta d'un valor poc desenvolupat**, ja que en l'economia verda es parla amb més profunditat: valor (D) d'enfocament de precaució, (F) internacionalització d'externalitats, (J) producció i consum sostenibles, (K) Planificació integrada, estratègica i coordinada per al desenvolupament sostenible, l'economia verda i la reducció de la pobresa i (O) Salvaguarda de la biodiversitat i prevenció de la degradació de qualsevol component del medi ambient. Son els valors que hi correspondrien.

L'economia social i solidària no té present el valor (C) de l'economia verda de l'equitat intergeneracional, (amb les generacions futures), ni el (L) sobre la transició justa, uns valors que l'ecologisme defensa per la relació amb el futur del nostre planeta i amb els habitants actuals.

Per altra banda, l'economia verda, malgrat que defensa el valor (I) sobre la informació, participació i rendició de comptes, en comparació amb els valors que defensa l'economia social, aquests són més contundents: (valor 2) sobre la primacia del treball sobre el capital i els interessos col·lectius per sobre dels individuals), i el (valor 3) sobre la democràcia econòmica i la voluntat de transformació social.

L'economia verda no parla tampoc de la identitat cultural (valor 6), ni de l'autogestió, el treball col·lectiu, i de la prioritat del treball per sobre del capital, (valor 10).

És a dir, l'economia verda no es sustenta tan en els valors anticapitalistes i socials, en la taula següent es pot observar clarament, i d'aquí la seva crítica.

Taula 4: Comparació dels valors de l'economia social i solidària amb els de l'economia verda

Valors de l'economia social i solidària	Valors de l'economia verda
4. El foment de la qualitat i la sostenibilitat de la vida i del medi ambient	D. Enfocament de precaució
	F. Internalització d'externalitats
	J. Producció i consum sostenibles
	K. Planificació integrada, estratègica i coordinada per al desenvolupament sostenible, l'economia verda i la reducció de la pobresa
	O. Salvaguarda de la biodiversitat i prevenció de la degradació de qualsevol component del medi ambient
1. La recerca del bé comú i la creació i distribució equitativa de la riquesa	A. Distribució equitativa de la riquesa
	B. Equitat i justícia econòmiques
	C. Equitat intergeneracional
	L. Transició justa
9. L'estalvi i les finances ètiques, la distribució i comercialització justa i el consum responsable	P. Redefinició de la rendibilitat econòmica
	E. Dret al desenvolupament
	M. Redefinició del benestar
2. La primacia del treball sobre el capital i dels interessos col·lectius per sobre els individuals	I. Informació, participació i rendició de comptes
3. La democràcia econòmica i la voluntat de transformació social	
8. La creació de mercat social a partir de la intercooperació entre la producció cooperativa	G. Cooperació internacional (o entre territoris)
	H. Responsabilitat internacional

7. L'arrelament territorial i l'economia de proximitat	(Sense valor relacionat)
10. Les pràctiques de l'autogestió, el treball col·lectiu, l'ajuda mútua, la solidaritat, la donació, i la reciprocitat	(Sense valor relacionat)
6. El respecte a la identitat cultural pròpia i el foment de la interculturalitat	
5. L'equitat de gènere i el repartiment de les tasques de cura	N. Igualtat de gènere

Font: Elaboració pròpia a través de les taules anteriors de Fernández A. & Miró, I. (2016) i de Mateo, I (2015)

Conclusions de marc teòric

Analitzant el dos tipus d'economies, els seus valors i crítiques podem extreure el següent: malgrat que comparteixen valors, tenen diferències que no són antagòniques. És a **dir poden existir empreses de l'economia social, solidària i verda que promoguin tots aquests valors en el seu conjunt.**

Com que l'economia social i solidària no es fonamenta segons el concepte de l'economia neoclàssica, de que per sé està vinculada als processos del medi físic i als límits dels recursos del planeta, té en compte l'extracció de productes i la planificació. Això dóna lloc a una producció i consum més sostenibles amb el planeta. **Per tant, l'economia social, solidària i verda, el conjunt de les dues economies, és el tipus d'economia que s'ha de potenciar per poder promoure la transició ecosocial.**

Antecedents

Tenint en compte, el marc teòric definit, en primer lloc, els principals antecedents de Barcelona i Catalunya són varis estudis i estratègies dissenyades, relacionades específicament amb l'economia verda i circular.

El primer, de l'any 2018: L'economia verda i circular a les polítiques de l'Ajuntament de Barcelona va ser elaborat per l'Estudi Ramon Folch i avalua l'impacte de les polítiques públiques de l'Ajuntament de Barcelona. És interessant aquest document perquè **defineix l'economia verda, seguint les consideracions del PNUMA**. Capdevila, I et al (2018).

El segon document, del 2015, es tracta de l'Estratègia per l'impuls de l'economia verda i circular del Govern de Catalunya, que **promou la sostenibilitat com a eix estratègic per assolir la recuperació econòmica**, millorar la competitivitat, crear ocupació i reduir els riscos ambientals. Govern de la Generalitat de Catalunya (2015).

Aquests estudis són fruit d'unes polítiques generades per donar prioritat a trobar solucions a les problemàtiques generades pel canvi climàtic i l'esgotament de recursos del planeta front als temes socials. Tots dos documents donen la seva visió de com analitzar l'economia verda seguint el concepte del PNUMA **però en cap cas esmenten l'economia social i solidària**.

Pel que fa l'economia social i solidària, existeixen dos documents referents; un de l'Ajuntament de Barcelona, que va encarregar a la Ciutat Invisible: l'Economia Social i Solidària a Barcelona, Fernández A. & Miró, I. (2016)). I un altre, s'acaba de publicar: Economia cooperativa, social i solidària metropolitana. Àrea Metropolitana de Barcelona (2020). En aquests darrers documents no s'incorporen l'anàlisi de l'economia social i solidària dins l'economia verda. Només al document del 2020, en un apartat, estudia la dimensió ambiental però de forma interna.

Així doncs, per a la ciutat de Barcelona i l'Àrea Metropolitana, **actualment no existeix cap estudi sobre el paper de l'economia social i solidària dins l'economia verda**, ni cap anàlisi de l'oportunitat que pot suposar posar-hi esforços en aquest sentit. Per tant, **es veu un gap a la literatura** que és interessant estudiar.

Pel que fa a la metodologia, s'ha seguit la de la tesis doctoral: Cooperativismo y economía verde de Andalucía de Mateo, I (2015), que incorpora una visió molt interessant i replicable a molts territoris.

Taula 5: Resum dels principals documents bibliogràfics antecedents

L'economia verda i circular a les polítiques de l'Ajuntament de Barcelona. Estudi Ramon Folch (2018)

L'estratègia per l'impuls de l'economia verda i circular del Govern de Catalunya Govern de la Generalitat de Catalunya (2015)

L'economia social i solidària a Barcelona. Ciutat Invisible (2016)

Economia cooperativa, social i solidària metropolitana. Àrea Metropolitana de Barcelona (2020)

Cooperativismo y Economía Verde de Andalucía (Mateo I, 2015)

Font: Elaboració pròpia

Objectius de la investigació

L'objectiu principal d'aquest estudi és **demostrar que l'economia social i solidària no forma part, encara, de l'economia verda, a l'Àrea Metropolitana de Barcelona**, malgrat que comparteixen valors, degut a la seva història i per altres dificultats, i que per tant, és una gran oportunitat a treballar.

Es parteix de les hipòtesis de que tant en l'economia verda com en l'economia social i solidària, existeixen oportunitats, que poden permetre fer-les créixer, ja que estem en un escenari de greu crisi econòmica, social, d'emergència climàtica i esgotament dels recursos a nivell global que s'ha fet més palès arran de la pandèmia. Però que en alguns sectors de l'economia verda, l'economia social i solidària ha intervingut poc o gairebé res, i per tant té molt potencial a recórrer. Tot indica que des de les noves polítiques de reactivació econòmica europea es destinaran fons per l'impuls de l'economia verda i per tant, l'economia social i solidària és necessari saber en quin punt està.

Per assolir aquest objectiu marcat es defineixen les següents preguntes que es respondran mitjançant la metodologia establerta:

- 1. Quins són els sectors i subsectors de l'economia verda, que ofereixen oportunitats actualment?**
- 2. Quines entitats de l'economia social i solidària treballen per l'economia verda a l'Àrea Metropolitana de Barcelona? en quins sectors principalment i en quins no? quines oportunitats ofereixen aquests sectors?**
- 3. Quines dificultats tenen les empreses i entitats d'economia social i solidària que formen part de l'economia verda? com són aquestes entitats? a quin model de negoci responen?**

Metodologia

La recerca, per respondre l'objectiu principal, es durà a terme en diverses fases, seguint les preguntes principals abans esmentades.

A la primera fase, a través de la base de dades de BCN Activa, d'entitats d'economia social i solidària de Catalunya, **s'han identificat les principals empreses d'economia social i solidària de l'Àrea Metropolitana de Barcelona i les que pertanyen a l'economia verda**, per sectors econòmics verds.

Aquest directori està compost per 5 registres oficials, 7 registres d'entitats representatives i 2 registres d'eines de transparència de l'ESS. (el mapa Pam a Pam de SETEM, i la Xarxa d'Economia Solidària, principalment.) Els resultats d'aquest directori apareixen ordenats per varis criteris: nom de l'entitat, sector econòmic segons l'aparició als registres oficials i subsector. Com que les dades provenen de diferents registres, els sectors i subsectors definits molts cops no coincideixen entre ells. A més, existeix la dificultat de que les activitats de l'economia verda es troben de forma transversal en els sectors econòmics establerts. És a dir, a dia d'avui no es disposa d'una definició metodològicament estandarditzada de les activitats que es consideren economia verda, pel que **no hi ha forma d'identificar l'economia verda**, i per tant, s'ha hagut d'analitzar i investigar de forma gairebé **manual**, sota el criteri sobre si tenen **a la seva missió perseguir la sostenibilitat ambiental**. Degut a això, i a que no s'ha seguit la mateixa metodologia que informes anteriors existents i per tant, no es poden comparar moltes dades amb aquest, amb rugositat estadística. Si més no, s'han tingut en compte aquestes dades per tenir una aproximació.

En aquest anàlisi, no s'han considerat activitats que podrien pertànyer a l'economia verda, (encara que puguin ambientalitzar-se), el sector de l'alimentació: botigues, bars i cooperatives de consum, o el sector de salut i cures, el de neteja, o el de comercialització de roba, etc.

A la segona fase, s'ha realitzat una **enquesta** a les entitats d'aquest directori que s'ha considerat d'economia verda. S'ha enviat l'enquesta a totes elles, considerant la totalitat com a mostra. El disseny de l'enquesta s'ha basat en donar resposta a analitzar quines dificultats tenen aquestes entitats, com són i com funcionen i quin model de negoci tenen. Així doncs, s'ha demanat informació acurada sobre:

Taula 6: Enquesta que s'ha realitzat a les entitats d'economia social, solidària i verda de l'Àrea Metropolitana

● L'any de constitució. Per veure l'evolució de la mostra.
● Municipi
● Sector de l'economia verda al que pertany dels definits segons la definició que s'ha establert en aquest estudi.
● Volum de facturació
● Nombre de persones treballadores
● Valoració qualitativa, sobre el nivell d'acord o desacord, sobre les oportunitats per oferir feina estable
● % de finançament públic
● % de nivell d'endeutament
● Valoració qualitativa, sobre si s'han tingut dificultats i de l'1 a 5, sobre el grau de dificultat d'entrar/estar en el mercat els darrers 3 anys, (sense comptar el 2020)
● Valoració sobre qualitativa sobre les dificultats que pot tenir una entitat de l'economia social, solidària i verda en relació a:
● En trobar finançament
● En fer viables els projectes

- Pel nivell de competència del sector
- L'accés a la formació
- Gestió de la governança
- **Tipus de negoci: B2B (Business-to-Business) o B2C (Business-to-Consumer)**

Font: Elaboració pròpia

Finalment s'han realitzat **5 entrevistes qualitatives** per cercar l'opinió d'expertes en la matèria. Aquestes entrevistes s'han realitzat a referents en economia verda i en noves tendències i a persones expertes en l'economia social i solidària i sostenibilitat i en món del treball. No s'ha realitzat un mateix qüestionari a cadascú, perquè eren perfils diferents entre sí, encara que sí que contenien una mateixa estructura sobre la seva opinió sobre les oportunitats, que es pot consultar a l'annex.

- Eric Gómez. Direcció de projectes del departament d'Economia Sostenible de l'Àrea Metropolitana de Barcelona
- Jordi Pietx. Coordinació de JordiPiext.com expert en innovació ambiental i social
- Rubèn Suriñach. Coordinació del Balanç Social i de la Xarxa d'Economia Solidària
- Beatriz Sánchez Marchán. Tècnica projectes d'enfortiment socioempresarial - Economia Social en Barcelona Activa
- Carlos del Barrio. Secretari de Polítiques Sectorials i Sostenibilitat CCOO de Catalunya

Principals preguntes que s'han realitzat a les persones entrevistades.

Taula 7: Preguntes a les expertes entrevistades

• Quins sectors i subsectors de l'economia verda creus tenen actualment més potencialitat?
• Quines polítiques públiques s'estan aplicant per impulsar l'economia verda?
• Què ofereix el teu departament/entitat per impulsar l'economia verda/economia social i solidària?
• Quin paper creus que juga l'economia social i solidària dins l'economia verda? Creus que és important?
• Creus que es podria potenciar encara més? Com?
• Quines dificultats i facilitats han tingut les entitats de l'economia social i solidària a l'hora d'introduir-se en el mercat de l'economia verda?
• Quins projectes nous podrien néixer i tenir més oportunitats en aquest context de crisi ecosocial?
• Com creus que aquest estudi pot ajudar a desenvolupar nous projectes?

Font: Elaboració pròpia

A la fase final s'ha realitzat un anàlisi dels resultats i de les oportunitats, acompanyat d'una recerca dels sectors que són nova tendència, segons la Fundació Biodiversidad (2016) i d'exemples de bones pràctiques.

Resultats de la investigació

Anàlisi de l'economia social, solidària i verda a l'Àrea Metropolitana de Barcelona

Igual que no existeix una única definició del concepte d'economia verda, tampoc existeix una única definició dels seus sectors econòmics, però per mantenir el rigor, aquest estudi es basa en aquests 9 sectors. En aquest cas, el document del PNUMA no té en compte la missió de la sostenibilitat en els sectors i aquest estudi l'ha incorporat, quedant de la següent manera:

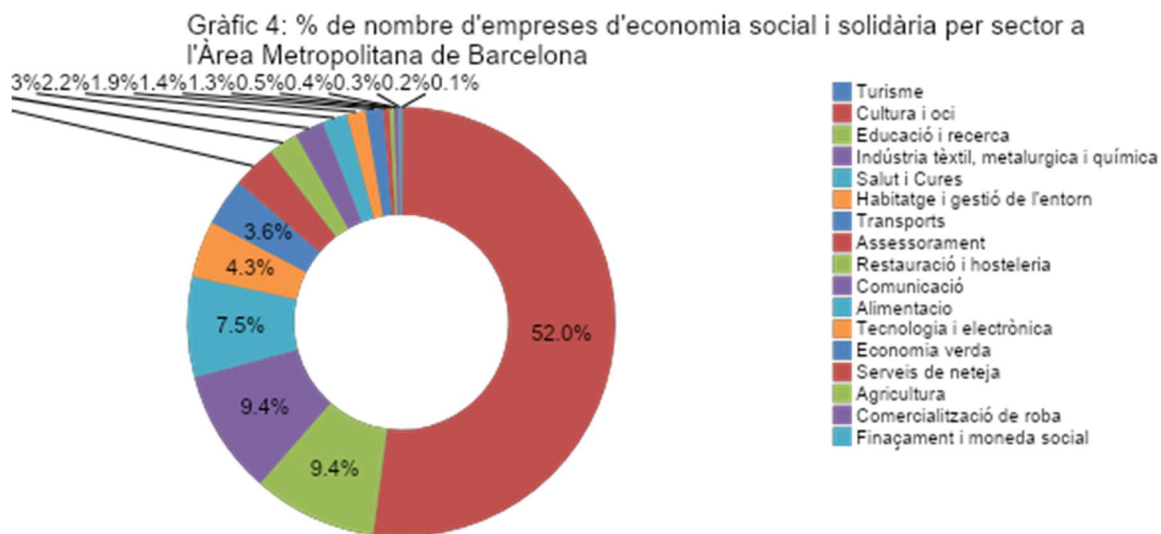
Taula 8: Resum sobre els principals sectors de l'economia verda

1. Agricultura, jardineria i ramaderia ecològica
2. Eficiència energètica
3. Subministrament energètic sostenible
4. Pesca sostenible
5. Silvicultura i gestió dels boscos sostenible
6. Indústria i producció sostenible
7. Turisme sostenible
8. Transport i mobilitat sostenible
9. Residus i economia circular
10. Gestió sostenible de l'aigua

Font: Elaboració pròpia

De les dades de BCN Activa, s'ha extret que pertanyen a l'economia social i solidària a l'Àrea Metropolitana de Barcelona, unes 8.190 entitats, de les quals només 106 són d'economia verda, és a dir, tenen en la seva missió assolir la sostenibilitat ambiental i pertanyen a un dels sectors definits anteriorment. Per tant, **només un 1,3% del total correspon a l'economia social, solidària i verda a l'Àrea Metropolitana de Barcelona**. Un resultat realment baix, que corrobora la hipòtesis plantejada.

En aquest esquema es pot veure com els aspectes socials són els que més han influït a l'hora de fer crear entitats de l'economia solidària. Ja que dins de cultura i oci estan les fundacions, associacions culturals i socials pròpies del tercer sector.

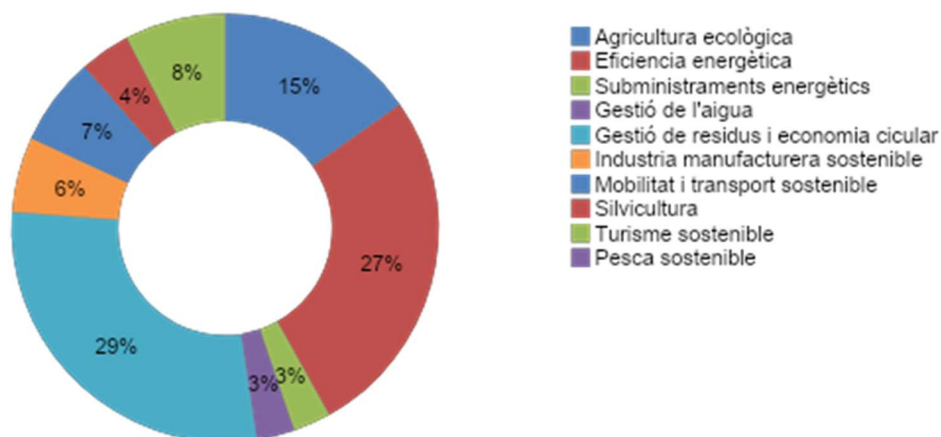

Font: Elaboració pròpia

Si es posa focus en el sector de l'economia verda i s'analitzen les dades d'aquest 1,3%, es pot veure que el sector que més predomina és el de la gestió de residus i economia circular amb un 29%. En segon lloc, es troba que les entitats que treballen per l'eficiència energètica amb gairebé un 27%. L'agricultura ecològica també té un pes important, amb un 15%, aproximadament. En canvi, la gestió de l'aigua (amb un 3%), els subministraments energètics (3%), la silvicultura (4%) i el turisme sostenible (8%) són clarament baixos. En el cas de la indústria ecològica només s'han trobat dades en relació a la indústria manufacturera de processament ecològics que té poca representació en la recerca (amb un 6%). Pel que fa la pesca sostenible no s'ha trobat cap entitat de l'economia social i solidària que s'hi dediqui a l'Àrea Metropolitana.

D'aquest anàlisi es troba que empreses i entitats que podrien formar part de l'economia verda si fessin un viratge en el seu model de negoci i amb la seva missió. Són aquelles que treballen el turisme, l'agricultura, l'educació i la recerca, l'assessorament, el transport, l'habitatge i l'entorn, la indústria tèxtil, metal·lúrgica i química.

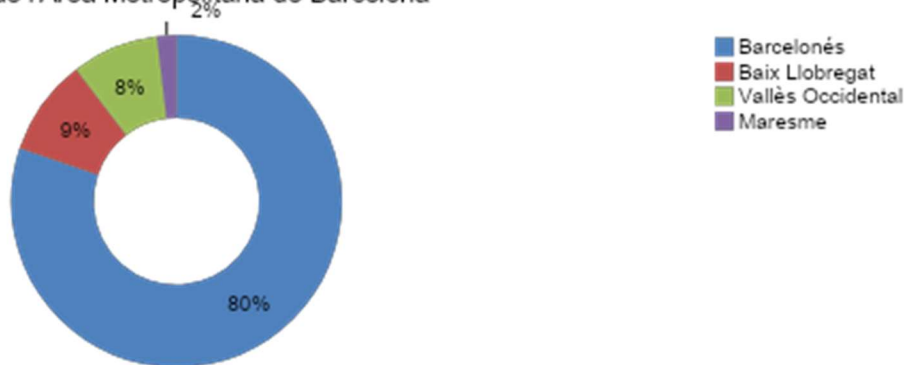
Gràfic 5: % de nombre d'empreses d'economia social i solidària i verdes per sector

Font: Elaboració pròpia

Si s'analitza la distribució per comarques, es veu que el 80% de les entitats es troben a la ciutat de Barcelona. Segons la Fundació del Fòrum Ambiental (2014), encara que va seguir una metodologia diferent a aquest estudi, i **no té rellevància estadística** aquesta comparació, es calcula que hi havien a la ciutat de Barcelona, 434 empreses d'economia ambiental. Pel que es podria dir que **un 19,6% de l'economia verda de la ciutat de Barcelona, és economia social i solidària**.

Gràfic 6: % de nombre d'empreses d'economia social, solidària i verda per comarca de l'Àrea Metropolitana de Barcelona

Font: Elaboració pròpia

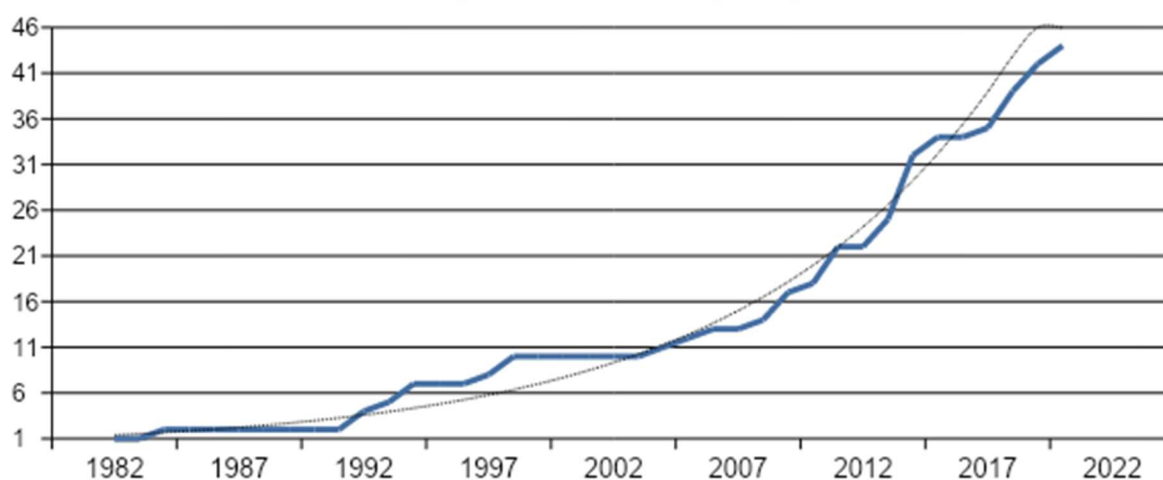
Resultats i anàlisi de les enquestes

Han respost un 42% d'empreses i entitats a l'enquesta que s'ha dissenyat. És a dir unes 44 d'unes 106.

Any de constitució

Una dada significativa és l'any de constitució de les entitats. De les que han respost a l'enquesta un 70% s'han constituït després del 2008, després de la crisi. La gràfica de tendència indica que cada vegada existeixen més entitats de l'economia social, solidària i verda a l'Àrea Metropolitana. De tots els anys, el que més creixement va patir va ser l'any 2014, ja que es van constituir 7 entitats.

Gràfic 7: Evolució del nombre d'entitats d'economia social, solidària i verda a l'Àrea Metropolitana de Barcelona per any

Font: Elaboració pròpia segons l'enquesta realitzada a les entitats.

Volum de facturació i nombre de persones treballadores

Els resultats de l'enquesta mostren que **el 98% de les empreses i entitats de l'estudi han facturat per un import menor de 5 milions d'euros**, en el període del 2017-2017-2019, i per tant, la seva majoria són microempreses. **Només ha contestat una que és mitjana**, d'entre 10 i 50 milions d'euros i es dedica a l'economia circular i gestió de residus. Pel que el nombre de persones treballadores, l'enquesta mostra que el 68% de les entitats tenen menys de 10 persones treballadores i un 27% entre 10 i 50.

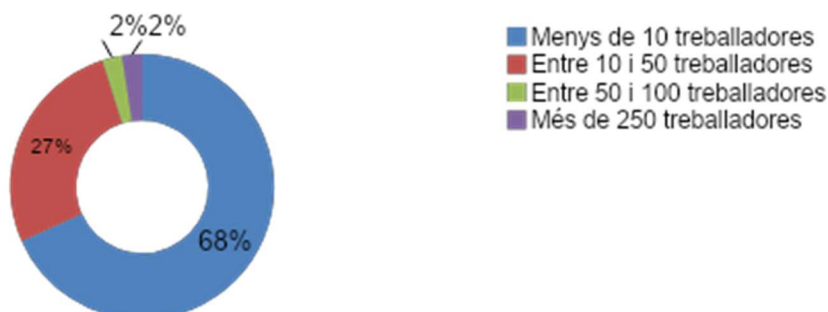
És cert, que pot haver-hi un biaix de que hagin contestat les microempreses, principalment, ja que són molt més accessibles a l'hora de contestar l'enquesta. Així que es resultats s'han d'agafar, un cop més com orientatiu i no com a font estadística.

Gràfic 8. Mida de l'empresa

Font: Elaboració pròpia

Gràfic 9: Nombre de persones treballadores

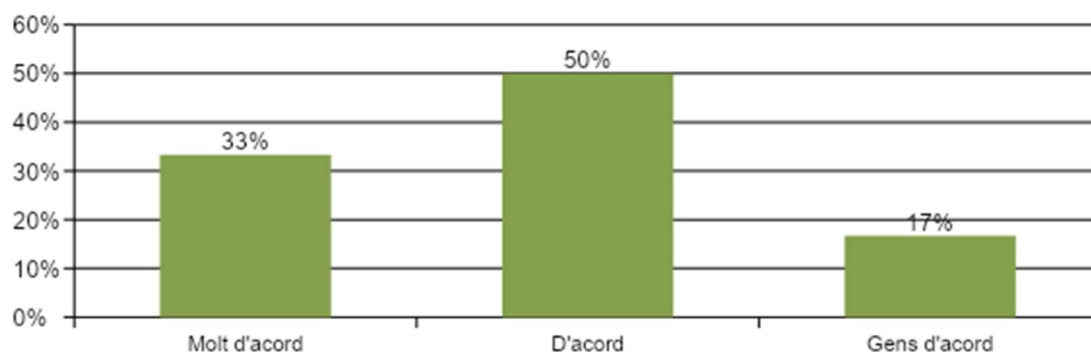

Font: Elaboració pròpia

Oportunitat per oferir feina estable

Un 33% dels enquestats estan molt d'acord que la feina al seu sector ofereix feina estable, i un 50% estan d'acord. Només un 17% opinen que no ofereix una feina estable. Xifra significativa que dona una fotografia del sector i de la seva percepció.

Gràfic 10. Oportunitat per oferir feina estable

Font: Elaboració pròpia

Finançament públic

Es significativa la dada trobada principalment: la major part de les entitats enquestades, no tenen més d'un 25% de finançament públic. Pel que la major part és privat. Cap d'elles té un finançament només públic, per contra del que se sol pensar.

Gràfic 11: % de finançament públic

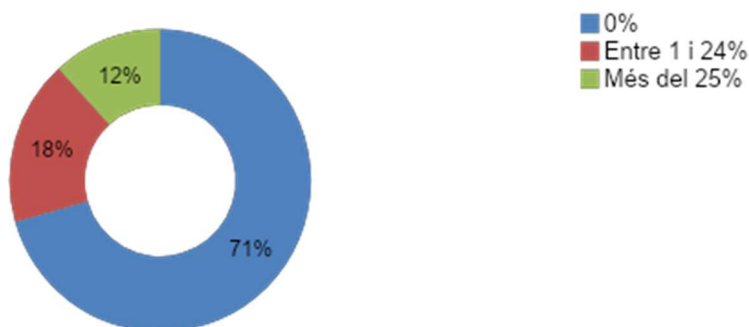

Font: Elaboració pròpia

Endeutament

Una dada important és el nivell d'endeutament de les entitats. Els resultats descriuen que el 71% de les entitats no estan gens endeutades. I només un 12% tenen deutes per sobre del 25% del seu volum de facturació. Això indica que les entitats són conservadores en el seu model econòmic. Per una banda, fa de les empreses més resilients, però per altra, fa que costi més que creixin i agafin cert volum.

Gràfic 12: % d'endeutament

Font: Elaboració pròpia

Dificultat d'estar en el mercat

Un 56% de les entitats enquestades opinen que han tingut dificultats els darrers anys, és possible que com que han contestat les entitats més petites hi hagi un biaix. De totes formes cal posar en relleu que un 44% comenta que no ha tingut dificultats. Caldria veure com han evolucionat arran de la crisi del 2008 i ara al 2020, per veure si el seu sector es fort o no.

Gràfic 13: Heu tingut dificultats els darers 3 anys? (sense comptar el 2020)

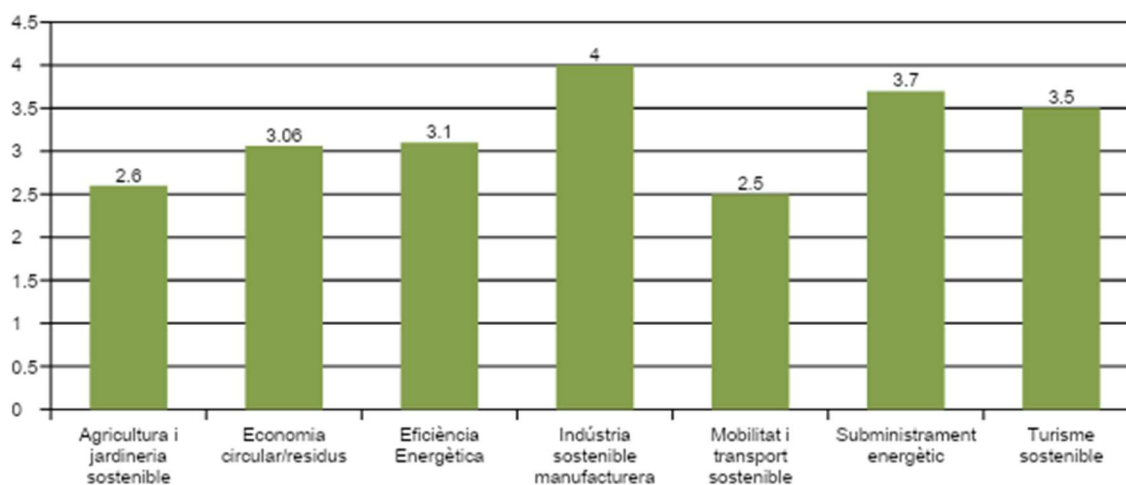

Font: Elaboració pròpia

Dificultat d'estar en el mercat per sectors

S'han creuat les dades de nivell de dificultat en relació als sectors econòmics i s'ha extret una mitja. En el gràfic es pot observar que segons la percepció dels enquestats l'agricultura ecològica i el sector de la mobilitat, són els que creuen que han tenen menys dificultats (2,6 i 2,5, sobre 5, respectivament). En canvi els que ha valorat que tenen més dificultats són la indústria sostenible de manufacturació (4 sobre 5), i el subministrament energètic (3,7 sobre 5). En tercer lloc, també el turisme opina que té dificultats. (3,5)

Gràfic 14: Valoració promig del grau de dificultat per sector estar al mercat (1=molt fàcil i 5=molt difícil)

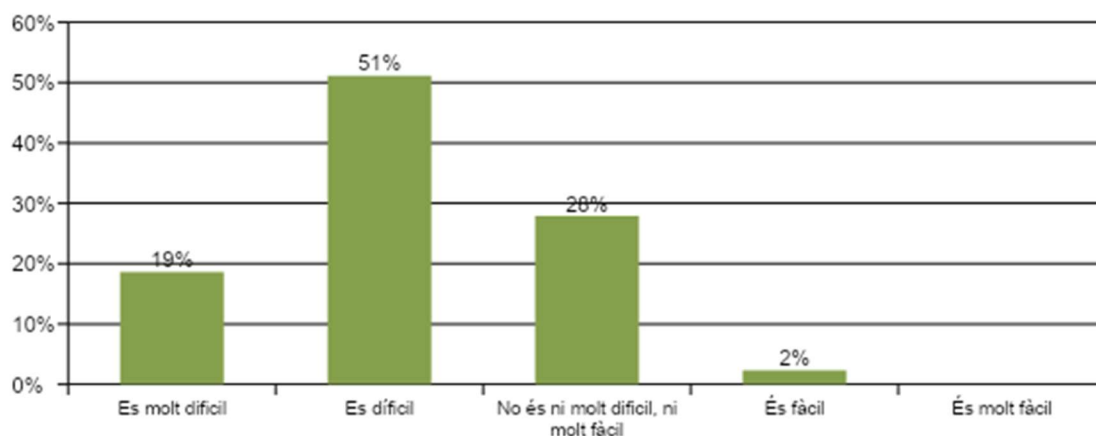

Font: Elaboració pròpia

Dificultats en trobar finançament

Un 19% del enquestats opina que trobar finançament és molt difícil i un 51% que és difícil. (Un 70%) Només un 2% opina que en el seu sector és fàcil. Això demostra que aquestes empreses tenen alts nivells de dificultat malgrat que es podria pensar el contrari ja que els temes que treballen són innovadors pel que fa als temes ecosocials.

Gràfic 15 Nivell de dificultat per trobar finançament

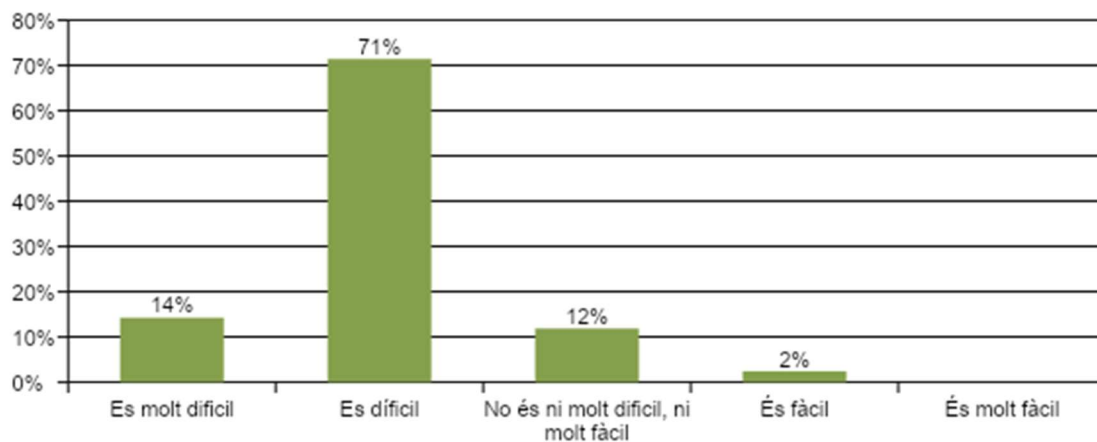

Font: Elaboració pròpia

Dificultats en trobar en fer viables els projectes

De forma bastant similar a l'anterior gràfic, es troba que existeix certa dificultat en fer viables els projectes ja que el 85% de les entitats opinen que és difícil o molt difícil.

Gràfic 16. Nivell de dificultat en fer viables els projectes

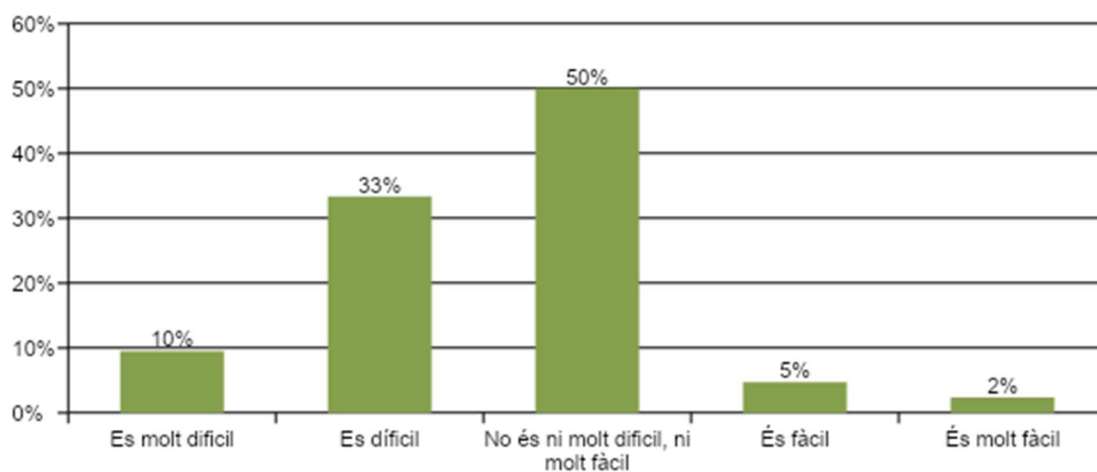

Font: Elaboració pròpia

Dificultats en trobar en desenvolupar-se pel nivell de competència

En canvi, es pot visualitzar en la següent gràfica que no el 50% opinen que no és molt difícil ni molt fàcil i un 7% opina que es fàcil o molt fàcil. Pel que la major part no troben difícil el desenvolupar-se pel nivell de competència.

Gràfic 17. Nivell de dificultat per desenvolupar-se pel nivell de competència

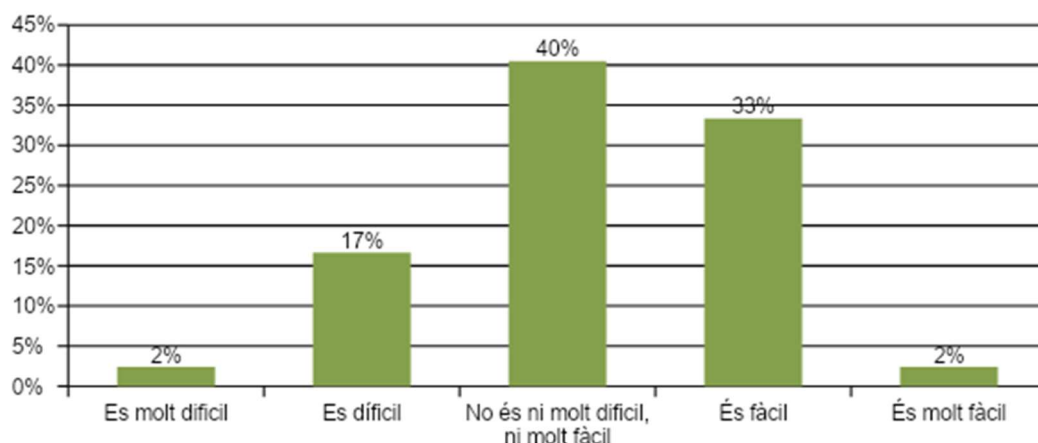

Font: Elaboració pròpia

Dificultat en accedir a fer formació

El 40% de les entitats enquestades opina que no accedir a fer formació no és difícil, i fàcil. El 33% considera que és fàcil i el 2% molt fàcil. Per tant, només el 19% considera que és molt difícil i difícil, pel que és cert que l'oferta formativa i la comunicació d'aquesta, hauria de millorar.

Gràfic 18. Nivell de dificultat en accedir a fer formació

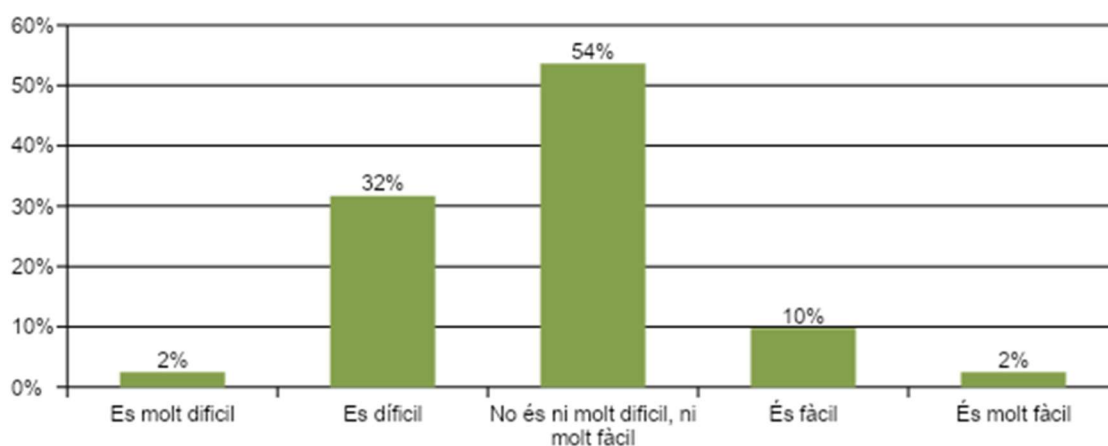

Font: Elaboració pròpia

Dificultat en la gestió de la governança

Gestionar la governança sembla ser que no és un gran repte en les actuals entitats de l'economia verda, social i solidària, ja que només un 34% han opinat que és difícil o molt difícil. Pel 54% no és ni molt difícil ni molt fàcil. Així doncs, encara i així cal avançar per millorar en aquesta línia, tenint en compte que sovint la dificultat comença a notar-se a mesura que creixen les empreses.

Gràfic 19. Nivell de dificultat en gestionar la governança

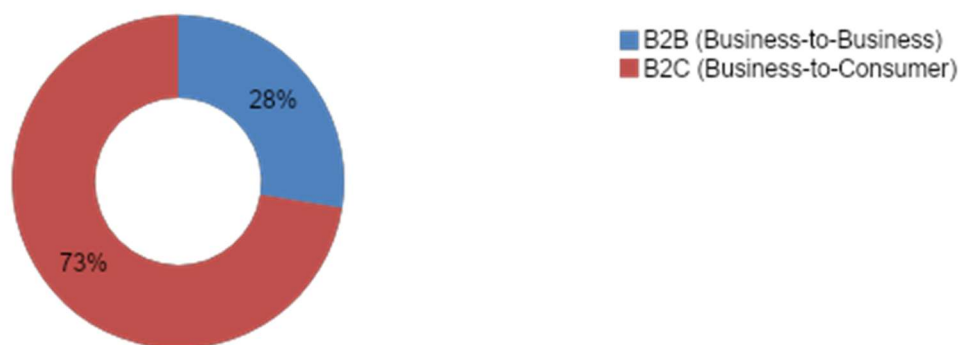

Font: Elaboració pròpia

Tipus de model de negoci

Si s'analitza el tipus de model de negoci es pot veure que majoritàriament és B2C amb un 73% de les enquestades. És a dir que existeix el repte i l'oportunitat de treballar en models B2B ja que es treballa poc en aquest sistema.

Gràfic 20: Tipus de model de negoci

Font: Elaboració pròpia

Entrevistes i opinions d'expertes

A partir de les diferents entrevistes realitzades s'ha pogut diferents consideracions importants pel que respecta al futur de l'economia verda i de l'economia social i solidària.

La primera qüestió que s'ha treballat amb els enquestats és donessin la seva opinió sobre **els sectors que creuen que tenen més potencialitat**, pensant en els sectors que poden oferir més oportunitats. Generalment s'ha trobat que segons les expertes, el sector de **l'energia sostenible (eficiència i subministrament)** i **l'economia circular i gestió de residus**, són els que han comentat totes. En algun cas s'ha comentat que el sector del **transport i la mobilitat sostenible** també tindrà recorregut degut als canvis que s'estan donant a la ciutat de Barcelona en relació a la mobilitat. També han comentat en alguna ocasió que el sector de **l'agricultura ecològica** és també clau, tot tenint en compte la capitalitat de Barcelona 2021, per l'Alimentació Sostenible, que pot esdevenir clau.

El que han posat en relleu algun cop, és que l'economia social i solidària s'ha enfocat principalment al desenvolupament del sector serveis, i per tant, el sector secundari o industrial, ha estat desdibuixat i no existeixen pràcticament iniciatives relacionades. Per tant, **caldrà estudiar si els nous sectors amb potencial relacionats amb l'economia circular i indústria podrien enfortir-se**. Es comenta que no existeix un clúster com el de Mondragón a Catalunya, ni encara menys relacionat amb el medi ambient, però per accionar això calen persones amb experiència.

En quant a la pregunta de les polítiques públiques alguns d'ells no les coneixien en concret, però tenen coneixements generals sobre el Green Deal i sobre el Next Generation EU, i comparteixen que les pimes i encara més **de l'economia social i solidària tindran dificultats per obtenir aquests finançaments**, a més que a l'estat espanyol no existeix tradició i experiència en redactar i gestionar aquest tipus de subvencions i a més sembla, segons l'opinió d'una experta, que les estant sent **dissenyades per a que les acabin rebent les grans corporacions per subvencionar canvis que farien igualment**.

Des de la Xarxa d'Economia Solidària de Catalunya es comenta que han de ser les entitats que s'organitzin, i que busquin **acompanyaments externs**, i des de BCN Activa de l'Ajuntament de Barcelona, es comenta que **estan oberts a resoldre els dubtes i dissenyar nous acompanyaments i formacions** si existeixen entitats que ho demandin. Des de l'Àrea Metropolitana de Barcelona, també ofereixen **acompanyaments a nous projectes** d'innovació, d'economia sostenible i la creació d'un cens de polígons d'activitat econòmica.

Totes les persones entrevistades estan d'acord que **l'economia social i solidària hauria de jugar un paper important dins l'economia verda**, pels seus valors i per la seva visió del creixement de l'economia, però ni des de l'economia social i solidària s'ha potenciat, (ni entitats ni administració) aquesta visió ecològica, ni des de l'economia verda o ambiental s'ha potenciat la vessant social i democràtica.

En quant a les **dificultats que solen tenir les entitats**, es comenta que són **les pròpies del sector**: relacionades amb el finançament i a la gestió, la falta de formació i d'experiència per enfortir-se o de gestionar grans projectes, i la dificultat de fer viables els projectes, malgrat que la competència no és el principal repte. Darrerament s'ha potencial l'emprenedoria i no tant els projectes col·lectius i més democràtics.

Així doncs també hi ha quòrum en que **aquest estudi ajudarà a prioritzar idees dins del sector, sobretot innovadores** si existeix una feina posterior amb diàlegs, marcant una proposta de treball, noves aliances entre administracions, entitats i xarxes d'economia social per sectors.

Tal i com apunta el secretari de polítiques sectorials i de sostenibilitat de CCOO, l'economia social i solidària **ha de jugar un paper important en l'economia productivista** i l'economia verda és una oportunitat.

Oportunitats per sectors de l'economia social i solidària dins l'economia verda

A la taula següent es presenta en una taula resum una proposta de subsectors que poder ser una oportunitat a treballar i l'anàlisi per subsectors. La font és d'elaboració pròpia però tenint en compte el document de la Fundación Biodiversidad (2016) La inversión en la creación y desarrollo de empresas verdes en España.

Taula 9: Proposta de subsectors de l'economia verda i anàlisi de les oportunitats que ofereixen a l'economia social, solidària i verda de l'Àrea Metropolitana de Barcelona

1. Agricultura, jardineria i ramaderia ecològica.

- **Producció agrícola ecològica**
- **Producció ramadera ecològica**
- **Jardineria ecològica**
- **Consultoria, auditoria i formació sobre el tema**

A l'estudi s'ha trobat que un 15% de les entitats, són d'agricultura i jardineria ecològica. Només una d'elles es dedica al sector de la consultoria i formació. No hi ha cap de ramaderia ecològica.

En termes absoluts, el nombre d'empreses és molt escàs tot tenint el potencial que té, ja que és un sector en creixement, per tant, tot apunta que aquest sector ofereix oportunitats si s'estudia bé en profunditat.

2. Eficiència energètica:

- **Estalvi i eficiència energètica en edificis i processos industrials**
- **Desenvolupament de noves tecnologies de la informació**
- **Rehabilitació i edificació sostenible**
- **Consultoria, auditoria i formació sobre el tema, per la certificació energètica**
- **Ecoinnovació: eòlica off shore, integració energia solar en habitatges**

3. Subministrament energètic sostenible

- **Energies renovables en general: eòlica, geotèrmica, hidràulica, solar**
- **Biomassa**
- **Cultius energètics**
- **Comunitats energètiques**
- **Consultoria, auditoria i formació sobre el tema**

S'ha trobat diversitat d'entitats i empreses que ofereixen aquests serveis, són majoritàriament cooperatives d'arquitectura i consultories. Existeixen molt poques que treballin per la ecoinnovació i les noves tecnologies, en concret.

Suposen el 27% (eficiència) i un 3% (subministrament) del total de l'economia social, solidària i verda. No hi ha cap que treballi per la indústria de la creació de components. Per tant, existeix un ventall molt ampli d'oportunitats en els subsectors de l'eficiència i del subministrament.

4. Pesca sostenible

- **Pesca sostenible**
- **Aqüicultura sostenible i ecològica**
- **Consultoria, auditoria i formació sobre el tema**

Només s'ha trobat una entitat que realitza a Barcelona pesca artesanal, que no 'sostenible', i per tant no s'ha inclòs en l'estudi. Segons els tècnics de l'organisme Marine Stewardship Council (MSC) no existeix cap projecte certificat de pesca sostenible a Catalunya ni al Mediterrani espanyol principalment per la falta d'interès. A la pesca en general, afronta un problema de relleu generacional, ja que és un ofici dur.

Així doncs, és tot un repte promoure la sostenibilitat i l'economia social a l'Àrea de Barcelona. Si que existeixen projectes, com ara de Barcelona Activa que promou l'economia blava des de l'enfortiment empresarial. També existeix una cooperativa europea, lesMed, que treballa amb entitats de Barcelona i d'altres de la mediterrània sobre la sostenibilitat i la pesca, però els projectes que realitzen són bàsicament relacionats amb els serveis de consultoria.

5. Silvicultura i gestió dels boscos sostenible

- **Manteniment i vigilància d'espais naturals**
- **Conservació i recerca d'espais naturals**
- **Restauració d'espais naturals**
- **Gestió forestal**
- **Consultoria, auditoria i enginyeria ambiental, sobre el tema**

A l'Àrea Metropolitana degut a la seva configuració d'urbe no està molt lligada a la silvicultura i a la gestió dels boscos sostenible. Si més no, tenim exemples d'empreses i entitats que treballen en relació al tema i existeixen oportunitats en relació a la gestió forestal, conservació i vigilància d'espais naturals encara que sigui limitat i que es molts cops realitza l'administració. Suposa un 4% del total i podria obrir-se el camí en relació a l'enginyeria i consultoria per la millora d'espais naturals. En aquest casos el negoci està molt vinculat a la gestió amb recursos públics, actualment, i els negocis haurien d'estar molt enfocats al que no ofereix ja l'administració.

6. Indústria i producció sostenible

- **Elaboració de productes ecològics**
- **Fabricació de béns d'equip per l'economia verda**
- **Consultoria, auditoria i formació sobre el tema**

La indústria es un tema que es treballa poc des de l'economia verda en general. Ja que es treballa de forma transversal. És a dir, en produir components per l'economia circular i en temes d'eficiència.

Al present estudi només s'han trobat exemples d'indústria manufacturera ecològica, ja que no es considera dins d'aquest camp, ni la indústria química, ni la metal·lúrgica. (només ho seria en el cas de fos per la fabricació de components o béns d'equip que es necessiten en altres sectors d'economia verda: per exemple, bateries per a bicicletes elèctriques.

7. Turisme sostenible

- **Allotjament turístic sostenible**
- **Hostaleria i restauració ecològica**

- **Serveis turístics sostenibles, en relació als espais naturals, pesca, ciutats..**
- **Consultoria, auditoria i formació sobre el tema**
- **Ecoinnovació i promoció de la digitalització del sector**

El sector del turisme sostenible és molt important treballar en el nostre territori, ja és una font de recursos i a l'hora té el repte d'obtenir una millor planificació i de la generació d'ofertes que no suposin tant impacte ambiental.

Una de les oportunitats de negoci és la treballar per l'acceleració de la transformació digital del sector, per promoure els valors naturals, culturals i socials. Per tant, l'economia social i solidària i verda, en aquest context té molt a dir i cal potenciar. Barcelona és un referent en relació al turisme a tot l'estat i per tant cal que l'economia social i solidària s'enforteixi. A l'Àrea Metropolitana de Barcelona, és per ara és molt incipient i bàsicament anecdòtic, ja que suposa un 3% del total de l'economia social i verda.

8. Transport i mobilitat sostenible

- **Transport sostenible de mercaderies (DUM)**
- **Serveis de transport públic**
- **Consultoria, auditoria i formació sobre el tema**

Pel que fa al sector del transport i mobilitat sostenible, malgrat el gran canvi que es necessita fer en relació a les emissions, i el canvi que està fent la ciutat de Barcelona per l'aposta del transport públic, encara no s'ha desenvolupat el sector del tot. Pel que existeix l'oportunitat de crear projectes que tinguin en compte el futur immediat del canvi que cal fer.

A l'Àrea Metropolitana de Barcelona, aquest sector suposa el 7% de les entitats d'economia social, solidària i verda. I la majoria és perquè estan enfocades a la bicicleta i al transport de mercaderies. Cal encara avançar molt i el mercat apunta que oferirà noves oportunitats.

9. Residus i economia circular

- **Gestió i tractament de residus no perillosos: moda i tèxtil, aprofitament alimentari...**
- **Gestió i tractament de residus perillosos: Olis, aparells elèctrics i electrònics...**
- **Consultoria, auditoria, formació Educació i informació ambiental**
- **Ecodisseny i anàlisi d'acv**
- **Ecoinnovació i I+D**
- **Remanufactura**
- **Servitització**
- **Simbiosi industrial**
- **Economia col·laborativa**
- **Manteniment i reparació**
- **Reutilització i redistribució**
- **Valorització material**

El concepte d'economia circular és molt ampli, i és clau per fomentar l'eficiència i gestió dels residus, fomentant que acabin convertint-se en recursos.

Al present estudi, un 27% de les entitats treballen en aquest sector. Bàsicament s'ha trobat que les entitats que hi formen part són relacionades amb la moda i tèxtil i aprofitament alimentari i d'aparells elèctrics i electrònics. També existeixen algunes que realitzen treball de formació, educació i consultoria. Per tant, no hi ha cap que tingui l'especialitat sobre l'economia circular de la construcció i pot ser una oportunitat a treballar.

10. Gestió sostenible de l'aigua

- **Tractament i depuració d'aigües residuals**
- **Consultoria, auditoria i formació sobre el tema**

Pel que fa a la gestió de l'aigua, l'economia social, solidària i verda, és pràcticament anecdòtic. Només el 3% hi treballa. Possiblement, igual que en relació a la indústria tradicionalment han elaborat aquestes negocis empreses amb altes inversions. Per tant, és un sector a explorar.

Font: Elaboració pròpia i Fundación Biodiversidad (2016)

Exemples de bones pràctiques

Hortec SCCL

Segons la seva web, HORTEC, Societat Cooperativa Catalana Limitada es va crear el 1991 entre varis pagesos que practicaven Agricultura Ecològica (AE) a Catalunya, amb la finalitat de cobrir les necessitats de distribució de les fruites i verdures procedents dels seus cultius, conreats sense fer servir productes químics de síntesi, i d'acord amb les normatives establertes en aquells moments pel Consejo Regulador de la Agricultura Ecològica (CRAE), d'àmbit estatal.

Font: web de l'Hortet

Va ser la primera i única cooperativa de Catalunya que va reunir productors d'agricultura ecològica de manera exclusiva. Té un àmbit territorial molt ampli ja que reuneix pagesos de 10 comarques catalanes diferents. Això implica una logística complexa, però la possibilitat de conrear espècies diferents, aprofitant les avantatges de cada clima i tipus de sòl. La major part dels socis són pagesos mitjans i petits, amb sistemes de producció poc mecanitzats, però especialitzats i amb volums de producció relativament petits.

Aviat van arribar a la conclusió que el seu mercat natural és el més proper, i per tant, van centrar l'energia en el mercat interior. Això els fa desmarcar de la tendència majoritària, que mirava cap a l'exportació. Van començar a crear rutes i teixits de distribució pròpia a Barcelona i comarques limítrofes; i van augmentar la distribució a altres punts de Catalunya i Espanya, aprofitant les estructures logístiques que proporciona Mercabarna.

HORTEC, s'ha convertit, sens dubte, en un referent en la distribució de fruita i verdura ecològica a Catalunya. Tenen 18 socis actius que aporten regularment productes a la cooperativa. La superfície que conreen tots plegats està al voltant de les 100 ha. Des del magatzem de Mercabarna distribueixen a més de 150 clients de Catalunya i Espanya. Al 2006 van comercialitzar més de 2.000 Tn de Fruita i Verdura Ecològica.

Emelcat SCCL

Enginyeria cooperativa amb l'objectiu d'explotar el vector emmagatzematge elèctric per afavorir la transició energètica cap a un model més sostenible social i ambientalment. Sorgida de la UPC, ideada el 2012, constituïda el 2014 i activada el 2015. La seva tasca és la definició, desenvolupament, instal·lació i gestió de sistemes d'emmagatzematge elèctric dotant-los d'un sistema de gestió i control òptim des del punt de vista de durabilitat, d'eficiència i integració al sistema energètic i mercat elèctric. En formen part 21 socis i sòcies.

En formen part 21 socis i sòcies que treballen per un clar objectiu de transformació social i ambiental, sota 7 línies de treball:

- ✓ Emmagatzematge associat a centrals de generació elèctrica a partir de fonts renovables
- ✓ Emmagatzematge en zona urbana.
- ✓ Emmagatzematge en instal·lacions mitjanes, industrials o de serveis
- ✓ Emmagatzematge residencial
- ✓ Comercialització del programari associat.
- ✓ Assessorament.
- ✓ Desenvolupament d'un sistema d'emmagatzematge amb aire comprimit de dimensió mitjana.

Treballen també el temes relacionats amb els autoconsums domèstics i industrials, comunitats energètiques i recolzaments a generació renovables.

Formen part del pol cooperatiu de l'energia de Barcelona és un projecte en col·laboració amb moltes altres cooperatives que pretén idear un sistema energètic renovable responsable, fomentar el cooperativisme i els principis que hi van associats, portar la sobirania energètica als territoris i augmentar la força política en l'àmbit energètic. Els constituents d'aquesta col·laboració són: Aiguasol, Azimut360, Coopolis, SEBA, LACOL, Societat Orgànica i Emelcat.

Font: web d'Emelcat SCCL

Rconnecta

Es una cooperativa que treballa per l'economia circular i col·laborativa fent especial incís en l'àmbit de la reutilització per donar-li una oportunitat al residu i en alguns casos arribar més enllà transformant-los en productes.

Presenten alternatives per evitar que les empreses portin els seus residus a l'abocador aportant solucions i transformant el residu amb un recurs. Focalitzen l'acció en ajudar a les empreses a trobar solucions creatives, connectant empreses generadores de residus i empreses que puguin emprar aquests residus o bé reutilitzant-los o introduïnt-los com una matèria prima i fins i tot donant-els-hi un ús com a producte.

- ✓ Aconseguir la màxima reducció i eliminació del residu industrial oferint solucions de gestió i reutilització a les empreses per convertir el seu residu en recurs.
- ✓ Oferir a les empreses la possibilitat de: Reduir costos, augmentar els seus ingressos, reduir la pressió fiscal i aplicar Màrqueting verd honest en contra del Greenwashing

Dins dels seus valors es troba la protecció del medi ambient (de les persones), transparència amb el que fem i el que som, esperit col·laborador, vocació de servei, excel·lència i professionalitat i honestat.

Son 3 socis actualment i depenent del projecte en el que estem treballant ampliem la plantilla.

Font: Rconnecta i la seva web.

Ordi natura

Ordi natura és una petita empresa social que ofereix una gamma de llavors de sèsam ecològiques, (certificades pel CCPAE), caramelitzades amb diferents gustos. Va ser creada al 2015 per familiars de persones amb discapacitat intel·lectual, amb l'objectiu de donar-los una ocupació real i remunerada.

A l'actualitat, està formada per 10 treballadors, dels quals 8 són joves, entre 20 i 30 anys, amb alguna discapacitat intel·lectual.

Des de la seva fundació els socis han mantingut una política molt clara en els seus objectius, fent-la constar en els seus estatuts fundacionals, entre altres objectius el prioritari, és el compromís amb les persones, promovent:

- ✓ L'autonomia, integració, visualització i la igualtat d'oportunitats per a les persones amb discapacitat intel·lectual.
- ✓ Avançar en la seva estabilitat laboral i econòmica, a través de projectes propis o de tercers.
- ✓ Oferir el suport necessari als professionals, per a portar endavant cada projecte.
- ✓ Fomentar la participació interna entre àmbits, equips, empleats i socis.
- ✓ Claredat en l'exercici de les funcions, garantint l'accés a la informació de tots els socis i empleats.
- ✓ Promoure la col·laboració amb altres col·lectius del tercer sector, especialment amb implicació en el territori. (dincat, créixer, mercat social, xes, etc..).

Els seus valors són:

- ✓ Creiem en el talent i els valors de les persones amb discapacitat, per això, el nostre gran somni és crear feina estable i de qualitat per a ells.
- ✓ Creiem en la integració, en l'esforç, la responsabilitat i la solidaritat i ens esforcem per compartir el millor de nosaltres amb la societat.
- ✓ Els nostres productes són elaborats de manera artesanal, amb molta il·lusió i utilitzant ingredients ecològics.

Font: Ordi Natura i la seva web

Social Forest

Social Forest és una empresa de 10 persones treballadores en la gestió forestal i treballs silvícoles orientada a la formació i inserció laboral de joves en situació d'exclusió o desocupació. Ofereixen serveis forestals a Catalunya tant per a empreses privades com per a institucions públiques a través d'una visió sostenible del treball forestal i una concepció col·laborativa i social de la formació professional.

- ✓ Crear boscos sostenibles : La actuació forestal i l'adaptació dels boscos al canvi climàtic està en el centre de les nostres activitats i és la base del nostre propòsit a Social Forest.
- ✓ Crear oportunitats d'ocupació: Donem oportunitats laborals igualitàries i integratives a persones, independentment del seu passat, origen o sexe. Així els hi oferim alternatives a les seves existències i experiències urbanes, oferint un treball a la naturalesa amb sentit i amb resultats visibles i tangibles.
- ✓ Crear ments sostenibles: A través de l'educació de joves i adults i esdeveniments en grups, volem apropar les persones als boscos, explica'ls-hi les seves funcions beneficioses per al planeta i la humanitat i així contribuir a conservar-los per a les futures generacions.

El 2017, Social Forest va posar en marxa el seu projecte "Apadrina un Bosc", destinat a empreses privades que a través de la Responsabilitat Social Corporativa vulguin invertir en un projecte de doble impacte: ambiental i social. Social Forest involucra a empreses privades per a invertir en la gestió forestal sostenible, creant oportunitats de treball per als joves que necessiten una segona oportunitat. Cada hectàrea és generadora de vida i oxigen per a la nostra subsistència en el planeta.

Font: Social Forest i la seva web

JAM Hostel Barcelona

El JAM Hostel Barcelona, al 2014, va convertir-se en un alberg familiar amb el propòsit de contribuir a la promoció d'un turisme social i ambientalment responsable. Després de mesos intensos de reforma, molt esforç, de la mà de la Lucia Demajo i el Damià Rubio i amb l'ajuda imprescindible d'amics i familiars van transformar un antic magatzem de curtí de pell.

El JAM, ara, és una organització que treballa en base els valors de l'economia social i solidària, ja que la seva estructura, el seu funcionament i també el servei que ofereix persegueixen els seus principis. En aquest sentit, el projecte del JAM contempla dos aspectes clau:

Contribuir a un "servei" turístic social i ambientalment responsable que s'oposa a la massificació. Això significa, entre altres coses:

- ✓ apostar pel petit format en les instal·lacions (cosa que facilita un tracte proper amb els visitants i ajuda a la sensibilització, a més que contribueix a disminuir "l'ocupació" de l'entorn immediat com és el carrer),
- ✓ afavorir la intergeneracionalitat dels hostes (per ajudar a millorar la convivència social dins i fora de l'alberg),
- ✓ oferir activitats de petit format rebutjant aquelles ofertes que contribueixen a la massificació
- ✓ donar servei a entitats i associacions socials, ambientals o culturals que venen a desenvolupar les seves activitats
- ✓ generar interacció dels hostes amb el veïnat mitjançant activitats a l'interior de les instal·lacions
- ✓ posar a disposició del veïnat certs espais del alberg perquè en facin ús, estar a disposició del barri,
- ✓ oferir a amics i familiars del veïnat allotjament amb descomptes o altres serveis

Treballar per a que l'alberg en sí mateix sigui social i ambientalment responsable. Aquest punt es tradueix, entre altres coses en:

- ✓ funcionar com a organització sota uns principis ètics i socials (equitat, democràcia, transparència, participació, comunicació, cooperació, etc.),
- ✓ lluitar contra la precarietat laboral, disposar d'un equip consolidat de persones treballadores (actualment l'equip està format per 2 sòcies i 5 persones fixes)
- ✓ treballar el màxim possible amb proveïdors socials, ecològics i/o locals
- ✓ disposar d'un sistema de gestió ambiental que inclou aspectes com el consum responsable, l'estalvi d'aigua i energia, les energies netes i la prevenció i gestió dels residus
- ✓ col·laborar en diferents àmbits amb persones, grups i organitzacions del barri
- ✓ aconseguir una sensibilització ambiental del l'equip i dels visitants.

Font: Jam Hostel Barcelona i la seva web

Conclusions finals

En aquest estudi finalment s'ha demostrat que l'economia social i solidària de l'Àrea Metropolitana de Barcelona, malgrat compartir valors de l'economia verda, no hi forma part encara, **ja que només suposa un 1,3% de les entitats i empreses i el 98% són microempreses**. No obstant això, el nombre d'entitats ha anat creixent des dels anys 80 i ha tingut un creixement exponencial durant la darrera dècada, segons les dades de l'enquesta.

Els informes actuals ens diuen que **les polítiques públiques estan apostant per una reactivació econòmica**, accelerada per la crisi generada per la pandèmia de la COVID. Tot apunta que hi haurà un creixement de les empreses de l'economia verda.

Els sectors que ofereixen oportunitats actualment són principalment: **L'agricultura, ramaderia i jardineria sostenible, l'eficiència i subministrament energètic sostenible, la pesca sostenible, la indústria sostenible, el turisme sostenible, la mobilitat i el transport sostenible, l'economia circular i verda, la silvicultura i gestió sostenible dels boscos i la gestió sostenible de l'aigua**. I segons les expertes, les tendències actuals se centren en l'impuls de la transició energètica i l'economia circular, principalment. També ofereixen oportunitats el sector de la mobilitat sostenible i de l'agricultura ecològica. Així doncs, estem davant un repte que cal aprofitar.

Dins del **sector de subministrament i eficiència energètica sostenible**, s'ha trobat que hi ha diversitat d'entitats i que treballen totes les noves tendències i subsectors, excepte en el subsector de les noves tecnologies i la ecoinnovació. Suposa un 30% del total de l'economia verda, social i solidària de l'Àrea Metropolitana de Barcelona.

Però en canvi, el **sector de l'economia circular i la gestió de residus**, (amb un 29%), té molts subsectors per desenvolupar que ofereixen oportunitats, ja que l'economia social i solidària ha tingut de treballar principalment en el sector tèxtil. Es tracta de sectors relacionats amb la circularitat dels recursos de la construcció, entre d'altres. **L'ecodisseny, la simbiosis industrial i l'ecoinnovació** són també noves tendències a treballar. Tradicionalment l'economia social i solidària s'ha dedicat a treballar pel sector serveis i per tant, és tot un repte a potenciar i fer créixer.

Una gran oportunitat també que s'ha detectat que hi ha **entitats que potencialment podrien esdevenir part de l'economia verda**, que són aquelles que treballen l'agricultura, el turisme, la mobilitat, etc. i que no han incorporat la sostenibilitat ambiental a la seva missió. En aquest cas, doncs, es **podrien aprofitar la seva experiència i formació i reenfocar el seu model de negoci**. Ja que les dificultats de les empreses que tenen són principalment: fer viables els projectes i trobar finançament.

En definitiva, l'economia social, solidària i verda és molt incipient, però tot apunta que podria aprofitar les oportunitats que ofereix l'actual situació i impulsar així la transició ecosocial que l'economia verda, no pot fer per si sola.

Bibliografia

Àrea Metropolitana de Barcelona (2020) *Economia cooperativa, social i solidària metropolitana*. Barcelona

Calleja Crespo, D. & Alquézar Sabadie, J. (2020). *Desarrollo sostenible y competitividad: la visión de la Unión Europea*. ICE, Revista De Economía, (912). <https://doi.org/10.32796/ice.2020.912.6962>

Capdevila, I, Linares E, Garcia C, Adrover A, Garcia Brustenga J. Estudi Ramon Folch. (2018). *L'economia verda i circular, prioritat de les polítiques públiques municipals*. Barcelona

Directori en línia empreses Economia Social. (2020) Barcelona Activa. Recuperat 15 d'octubre del 2020 de <https://directorieconomiasocial.barcelonactiva.cat/>

Fernàndez A. & Miró, I. (2016) *L'economia social i solidària a Barcelona*. Barcelona. La Ciutat Invisible sccI

Fundació Fòrum Ambiental (2014) *Dades del sector econòmic del medi ambient a Catalunya*

Fundación Biodiversidad (2016) *La inversión en la creación y desarrollo de empresas verdes en España*. Gobierno de España

Garcia, E. (2018) *La transición ecológica: definición y trayectorias complejas*. *Ambienta: La revista del Ministerio de Medio Ambiente*, ISSN 1577-9491, N°. 125, 2018, págs. 86-100

Govern de la Generalitat de Catalunya (2015). *Estratègia d'Impuls a l'economia verda i a l'economia circular*. Barcelona

Hoegh-Guldberg, O., D. Jacob, M. Taylor, M. Bindi, S. Brown, I. Camilloni, A. Diedhiou, R. Djalante, K.L. Ebi, F. Engelbrecht, J. Guiot, Y. Hijikata, S. Mehrotra, A. Payne, S.I. Seneviratne, A. Thomas, R. Warren, and G. Zhou, (2018): Impacts of 1.5°C Global Warming on Natural and Human Systems. In: *Global Warming of 1.5°C. An IPCC Special Report on the impacts of global warming of 1.5°C above pre-industrial levels and related global greenhouse gas emission pathways, in the context of strengthening the global response to the threat of climate change, sustainable development, and efforts to eradicate poverty* [Masson-Delmotte, V., P. Zhai, H.-O. Pörtner, D. Roberts, J. Skea, P.R. Shukla, A. Pirani, W. Moufouma-Okia, C. Péan, R. Pidcock, S. Connors, J.B.R. Matthews, Y. Chen, X. Zhou, M.I. Gomis, E. Lonnoy, T. Maycock, M. Tignor, and T. Waterfield (eds.)]. In Press. <https://www.ipcc.ch/sr15/chapter/chapter-3/>

Mateo, I. (2015) *Cooperativismo y Economía Verde de Andalucía*. Málaga. UMA Editorial

Next European EU (2020). Recuperat 15 de novembre del 2020 de https://ec.europa.eu/info/strategy/recovery-plan-europe_en#nextgenerationeu

Panorama de los Recursos Globales (2019): *Recursos naturales para el futuro que queremos*. Oberle, B., Bringezu, S., Hatfeld-Dodds, S., Hellweg, S., Schandl, H., Clement, J., and Cabernard, L., Che, N., Chen, D., Droz-Georget, H., Ekins, P., Fischer Kowalski, M., Flörke, M., Frank, S., Froemelt, A., Geschke, A., Haupt, M., Havlik, P., Hüfner, R., Lenzen, M., Lieber, M., Liu, B., Lu, Y., Lutter, S., Mehr, J., Miatto, A., Newth, D., Oberschelp, C., Obersteiner, M., Pfster, S., Piccoli, E., Schaldach, R., Schüngel, J., Sonderegger, T., Sudheshwar, A., Tanikawa, H., van der Voet, E., Walker, C., West, J., Wang, Z., Zhu, B. Un informe del Panel Internacional de Recursos. Programa de las Naciones Unidas para el Medio Ambiente. Nairobi, Kenia.

Pla de reactivació econòmica i protecció social (2020) Govern de Catalunya. Recuperat 15 de novembre del 2020 de <https://web.gencat.cat/ca/detalls/article/pla-reactivacio-economica-i-proteccio-social/>

Plan de Recuperación, Transformación y Resiliencia. España Puede (2020) Gobierno de España. Recuperat 15 de novembre del 2020 de https://www.lamoncloa.gob.es/presidente/actividades/Documents/2020/07102020_PlanRecuperacion.pdf

Sabato, S. and Fronteddu, B. (2020) A socially just transition through the European Green Deal? ETUI Research Paper - Working Paper 2020.08, Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=3699367> or <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3699367>

UN (2018) Recuperat 30 de juny del 2020 de <https://www.un.org/press/en/2019/ga12131.doc.htm>

UNDESA (2009) *A Global Green New Deal for Climate, Energy, and Development*. Recuperat 5 de novembre del 2020 de: https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/cc_global_green_new_deal.pdf

UNEP (2011) *Towards a Green Economy: Pathways to Sustainable Development and Poverty Eradication. - A Synthesis for Policy Makers*, www.unep.org/greeneconomy Recuperat 15 de novembre del 2020 de: https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/126GER_synthesis_en.pdf

UNEP (2016) *Global Material Flows and Resource Productivity. An Assessment Study of the UNEP International Resource Panel*. H. Schandl, M. Fischer-Kowalski, J. West, S. Giljum, M. Dittrich, N. Eisenmenger, A. Geschke, M. Lieber, H. P. Wieland, A. Schaffartzik, F. Krausmann, S. Gierlinger, K. Hosking, M. Lenzen, H. Tanikawa, A. Miatto, and T. Fishman. Paris, United Nations Environment Programme

Font dels exemples de bones pràctiques

Emelcat. (s.d.). Recuperat 15 de novembre del 2020 de <https://emelcat.cat/>

Hortec. (s.d.). Recuperat 15 de novembre del 2020 de <http://hortec.org/>

Jam Hostel. (s.d.). Recuperat 15 de novembre del 2020 de <https://www.jamhostelbarcelona.com/>

Ordi Natura. (s.d.). Recuperat 15 de novembre del 2020 de <https://www.ordinatura.cat/>

Rconnecta. (s.d.). Recuperat 15 de novembre del 2020 de <https://www.rconnecta.cat/>

Social Forest (s.d.). Recuperat 15 de novembre del 2020 de <http://socialforest.org/>

Altres fonts consultades:

Eurostat (2009), The environmental goods and services sector. A data collection Handbook

Federal Ministry for the Environment, Nature, Conservation and Nuclear Safety (2014), GreenTechmade in Germany 4.0

Fundación Biodiversidad (2010), Informe empleo verde en una economía sostenible. Observatorio de la Sostenibilidad en España. Gobierno de España

Organización Internacional del Trabajo (2012). Empleos verdes para un desarrollo sostenible. El caso español